

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה יט/של"א של הממשלה
יום ג', כ"ב בטבת תשל"א - 19.1.71
(בשעה 09:00 בבוקר)

נכחו השרים: ג. מאיר - יו"ר, א. אבן, י. אלון, י. אלמוגי (עד אמצע סעיף 307), י. בורג, ח. גבתי, י. גלילי (עד אמצע סעיף 307), ש. הלל, ז. ורהפטיג, מ. חזני, פ. ספיר, נ. פלד (עד אמצע סעיף 307), מ. קול, ו. שם-טוב.

נעדרו השרים: מ. דיין, ש. פרס (בחו"ל), י.ש. שפירא (בחו"ל), ז. שרף (בחו"ל).

מ. ארנון	- מזכיר הממשלה
א. ידלין	- סגן שר החינוך והתרבות (בסעיף 307)
א. אגמון	- משרד האוצר (בסעיף 307)
צ. אטלס	- משרד הבריאות (בסעיף 307)
א. ירמנס	- משרד האוצר (בסעיף 307)
א. ישראלי	- משרד החינוך והתרבות (בסעיף 307)
י. ניצן	- נציב שירות המדינה (בסעיף 307)
א. פלד	- משרד החינוך והתרבות (בסעיף 307)

סדר היום: 304. הצהרות והודעות בעניני התנחלויות והיאחזויות
305. המגעים עם השגריר יארינג
306. יהודי ברית-המועצות
307. שכר המורים והאחיות.

רשמו: ט. קוטלר
י. מימון
א. אדלר

304. הצהרות והודעות בעניני התנחלויות והיאחזויות

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני פותחת את הישיבה.

לפני שנכנסים לדיון, אני רוצה לבקש. היה מקובל אצלנו שכל מה שנוגע להתנחלויות, היאחזויות, הפקעות וכן הלאה, אנחנו עושים ולא מדברים, בהנחה שהחשיבות היא בעשיה ולא-דווקא בדיבור. בכל אופן, חשיבות גדולה יותר בעשיה. בזמן האחרון התקלקל הקו פחות או יותר, ואני מבקשת את השרים למען המולדת להתאפק ולדבר פחות ולעשות כמה שאפשר יותר. אבל עיקר, ככל שאפשר, לדבר פחות. לא היינו רגילים לכך שבהאחזויות יופיעו שרים בטכס עם עתונות וכן הלאה. אני מבקשת שגם להבא יהיה כך.

305. המגעים עם השגריר יארינג

שר הדתות ז. ורהפטיג:

האם אפשר לדעת איך הגיעו המסמכים שנמסרו ליארינג בניסוחם ל"ז'אן אפריק"?

ראש הממשלה ג. מאיר:

את זה קשה מאוד לדעת... כאשר זה בידי המצרים ובידי ירדן ובידי הבריטים ואו-טאנט ומי לא.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ובידי היהודים.

שר המשטרה ש. הלל:

אבל לא בידי השרים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא. היתה לנו שיחה לאחר ישיבת הממשלה הקודמת. אני לא מקבלת זאת. יש תיק מסמכים אצל מזכיר הממשלה. אין כל סיבה מדוע כל חבר ממשלה, אם היה מעוניין בכך, לא יכול היה לגשת לתיק ובמשך כמה דקות לקרוא את המסמך. אין סיבה מדוע לא עשה זאת. אין סיבה מדוע זה לא יהיה בידיעת השרים. בידי השרים - לא. אבל בידיעת השרים בהחלט כן.

שר החוץ א. אבן:

רובם של ארועי השבוע התנהלו ברשות הרבים. רוב הדברים נתפרסמו. לפני כרבע שעה הגיע אלי סיכום של שיחה בין יארינג לבין תקוע יחד עם מסירת תגובה מצרית על המסמך שלנו. אקדים כרגע רק הערות כלליות על האוירה האופפת את הנושא הזה. ברור היה שבמשך עשרת הימים המצרים היו מצויים במבוכה ומצוקה גדולה. היה להם קשה מאוד לדחות על הסף את המסמך שלנו, שהרי תגובה כזאת היתה מעמידה אותם בפני הצורך להודות כי התמוטטו שיחות יארינג ולצאת למלחמה, או לכנס את מועצת הבטחון על רקע הסירוב שלהם לדון במסמך שכל אלה שעיינו בו חשבו כי הוא נקודת מוצא לדו-שיח רציני. לאמור, על ידי דחיה על הסף לא היו נוחלים שום ברכה, לא בתחום הצבאי ולא בתחום המדיני. וככל שרבו הקולות החיוביים של הצעד שלנו, והם רבים מאוד, הרי המבוכה שלהם העמיקה. יש גם סימנים לכך שבתוך מצרים יש שתי אסכולות. האחת הרוצה לנתק את המהלך של יארינג ולשמור

לעצמה את האופציה של חידוש האש; והאחרת, הסבורה כי מצרים תסתכן מאוד על ידי דחיה, ומה גם שהתברר שאיומיה הצבאיים לא כל כך מפחידים את ישראל.

מה תפקידה של ברית המועצות בהתמודדות זאת, קשה לנו לדעת. לפי כל העדויות שהגיעו בדיווחים, ברית המועצות מייעצת לעמדה של ריסון בכל הנוגע לפעולות צבאיות. יש רושם שהיא מייעצת לקיים מהלך יארינג ולהעתיק את המאבק נגד ישראל למישור התעמולתי.

אתיחס עכשיו לתגובה המצרית ואומר כמה דברים על המתרחש בתחום האמריקני. את הדברים עדיין לא בדקנו כי הם הגיעו רק הבוקר לפני דקות מספר.

יארינג מסר נייר מצרי עם כמה הסברים מצידו. הנייר המצרי מורכב משש נקודות והצעות. ואלה הדברים:

"IT IS BELIEF OF THE UNITED ARAB REPUBLIC THAT ANY SETTLEMENT, AIMED AT THE REALIZATION OF PEACE IN THE AREA SHOULD CONTAIN THE NECESSARY ELEMENT TO MAKE IT LASTING. THIS CANNOT BE ACHIEVED UNLESS IT IS FOUNDED ON THE PURPOSES AND THE PRINCIPLES OF THE UNITED NATION CHARTER AND THE SCRUPULOUS IMPLEMENTATION OF SECURITY COUNCIL RESOLUTION 242 AND ALL OTHER RELEVANT UNITED NATIONS RESOLUTIONS.

IN ORDER TO REACH SUCH A SETTLEMENT IN ACCORDING WITH THE PROVISIONS OF THE SECURITY COUNCIL RESOLUTION, IT IS NECESSARY THAT:

WITHDRAWN 1. THE ISRAELI AGRESSION BE TERMINATED AND THE ISRAELI ARMED FORCES BE COUNCIL RESOLUTION BEYOND THE 5 JUNE 1967 LINES, AS PROVIDED FOR IN SECURITY 242 WHICH REAFFIRMS THE INADMISSIBILITY OF THE

ACQUISITION OF TERRITORY BY WAR, AND THE NEED TO WORK FOR A JUST AND LASTING PEACE IN WHICH EVERY STATE IN THE AREA CAN LIVE IN SECURITY.

WHICH IT 2. ISRAEL DECLARE ITS REPUDIATION OF THE POLICY OF TERRITORIAL EXPENSION POLICY IS . WAS PURSUED AT THE EXPENSE OF THE NEIGHBOURING ARAB STATES. THIS REPEATEDLY EXPRESSED IN THE STATEMENTS MADE BY ISRAELI LEADERS

3. A JUST SETTLEMENT FOR PALESTINE REFUGEES MUST BE ACHIEVED IN AND THE ACCORDANCE WITH THE RESOLUTIONS REPEATEDLY ADOPTED BY THE SECURITY COUNCIL GENERAL ASSEMBLY SINCE 12 DECEMBER 1948. THIS CAN ONLY BE REALIZED THROUGH ISRAELIS RESPECT FOR THE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE IN ACCORDANCE WITH THE UNITED NATIONS RESOLUTIONS.

4. THE TERMINATION OF ALL CLAIMS OR STATES OF BELLIGERENCY AND GUARANTEEING FREEDOM OF NAVIGATION IN WATERWAYS SHOULD BE PROVIDED FOR.

5. THERE SOULD BE RESPECT AND ACKNOWLEDGEMENT OF THE SOVEREIGNTY, TERRITORIAL INTEGRITY AND POLITICAL INDEPENDENCE OF EVERY STATE IN THE AREA AND THEIR RIGHT TO LIVE IN PEACE WITHIN SECURE AND RECOGNIZED BOUNDARIES FREE FROM TREATS OR ACTS OF FORCES.

6. THE TERRITORIAL INVIOABILITY AND POLITICAL INDEPENDENCE OF EVERY STATE IN THE AREA SHOULD BE GUARANTEED.

THE SECURITY COUNCIL MAY DICIDE UPON THE NECESSARY ARRANGEMENTS WHICH WOULD PROVIDE SECURITY TO ALL STATES IN THE AREA. THESE ARRANGEMENTS MAY, INTER ALIA, INCLUDE:

A. THE ESTABLISHMENT OF A UNITED NATIONS PEACE-KEEPING FORCE IN WHICH THE FOUR PERMANENT MEMBERS OF THE SECURITY COUNCIL WOULD PARTICIPATE.

B. THE ESTABLISHMENT OF DEMILITARIZED ZONES ASTRIDE THE BORDERS.

THE UNITED ARAB REPUBLIC HAS PREVIOUSLY STATED ITS READINESS TO IMPLEMENT ITS OBLIGATIONS IN ACCORDANCE WITH SECURITY COUNCIL RESOLUTION 242. THIS WAS CLEARLY MANIFESTED IN THE UNITED ARAB REPUBLIC ANSWER SUBMITTED ON 5 MARCH 1969. IT MAY BE RECALLED THAT DURING THE CONTACTS OVER THE LAST THREE YEARS WITH THE SPECIAL REPRESENTATIVE OF THE SECURITY GENERAL THE UNITED ARAB REPUBLIC HAS GIVEN FREQUENT ASSURANCES OF THIS INTENTION. MOREOVER, THE UNITED ARAB REPUBLIC HAS DECLARED IN THE SECURITY COUNCIL AND IN THE GENERAL ASSEMBLY THAT TO ACHIEVE A PEACEFUL SETTLEMENT, IT IS INDISPENSEABLE THAT ALL THE OBLIGATIONS PROVIDED FOR IN THE SECURITY COUNCIL RESOLUTION BE FULLY CARRIED OUT AND THAT THIS IS THE ESSENTIAL PRE-REQUISITE FOR THE ACHIEVEMENT OF A JUST AND LASTING PEACE IN THE AREA.

THE UNITED ARAB REPUBLIC RETERRATES ANEW ITS FULL READINESS TO CARRY OUT ALL ITS OBLIGATIONS AS CONTAINED IN SECURITY COUNCIL RESOLUTION 242. IT IS ESSENTIAL THAT ISRAEL, ON ITS PART, FULLY CARRIES OUT ALL ITS OBLIGATIONS UNDER THIS SAME RESOLUTION."

יארניג מסר את הנייר הזה ואמר שזה משקף את העמדה המצרית לגבי המצב. תקוע אמר כי יש צורך ללמוד אותו בקפדנות. יארניג אמר שערך נוסח השוואה בין המסמך שלנו לבין המסמך המצרי. הוא עשה זאת לנוחיותו ולנוחיותנו. הוא מסר לשגריר תקוע נייר השוואה מנוסח בנפרד. שם הוא מעמיד את הניסוחים תחת כל סעיף וסעיף זה מול זה. העיר כי במסמך זה ברור שיש שלוש נקודות הסכמה בין עמדות ישראל ומצרים.

כגון: סיום תביעות ומצבי לוחמה, כבוד והכרה בזכות כל מדינה לחיות בשלום בגבולות בטוחים ומוכרים וחופשית מאיומים או משימוש בכוח, הכרה בריבונות ושלמות טריטוריאלית. זה כשלעצמו מהווה צעד קדימה. הוא מתכוון להמשיך לחפש נקודות הסכמה תוך שימוש לא רק במסמכי הצדדים שהגדירם כמקבילים, אלא גם בתשובות לשאלותיו מ-1969.

הוא חושב שיוכל להגיש נייר השוואתי נוסף מחר. תקוע ממשיך ואומר כי אמר ליארינג שאינו רוצה להגיב על הנייר המצרי מיד, אולם ברצונו להעלות מספר שאלות:

בנייר בולט היעדר השימוש במונח "הסכם" והתייחסות לענין חוזה שלום כבמסמכינו. מה ההסבר לכך? יארינג השיב שכל הדיון עם המצרים הוא על הסכם וברור כי מטרת השיחות היא להגיע לידי הסכם. אנו מדברים על החלטת מועצת הבטחון 242 והמונח הסכם מופיע בה. המסמך המצרי מסכים לשלום צודק ובר-קיימא. אשר להיעדר התייחסות מפורשת לחוזה שלום, המצרים אינם שוללים אותו ולכן יש לראות נקודה זו כפתוחה.

אני חושב כי הדוקטרינה של יארינג היא שכל מה שלא כתוב, הוא רוצה לבנות מכך תיקים וניירות ופרשנות והערות רש"י ואונקלוס. ובמיוחד ברצונו לעבור את ה-5 בפברואר. המצרים אינם שוללים את הדבר, ולכן לדעתו עלינו לראות את הנקודה כפתוחה.

תקוע ממשיך ואומר, שהדבר העיקרי הבולט לדבריו של יארינג במסמך המצרי הוא, שאף דלת אינה נעולה. במסמך הישראלי מדובר על ביטוי של "EXPLICIT" להתחייבות לשלום, ואצלם כתוב "RESPECT AND ACKNOWLEDGEMENT". יארינג שם לב שבמסמכינו אנחנו מדברים על ביטוי של "EXPLICIT" לגבי התחייבויות לשלום. ברור שבהמשך השיחות יהיה צורך להרחיב את הדיבור על כל נקודה ונקודה כולל צורת ההסכם.

הוא, יארינג, משתמש תמיד בביטוי נייטרלי "דוקומנט". חוזה שלום הוא דוקומנט, ודוקומנט יכול להיות חוזה שלום.

כאשר נגיע להסכמה לגבי ההוראות שתיכללנה בהסכם, לא יהיה קושי להסכים גם על השם של המסמך, לדבריו של יארינג לתקוע. תקוע שאל את יארינג האם המצרים מסכימים כי יהיה צורך לחתום על מסמך אחר אתנו. יארינג השיב כי לדעתו התשובה חיובית. העיר תקוע ליארינג שאם כן המצב, לא מובנת התחמקות מצרים משימוש במלה "הסכם". יארינג הגיב כי יש להשאיר מקום לטיפול בנקודה זו במרוצת השיחות.

תקוע שם לב כי המסמך המצרי, בדומה למינוח הסובייטי, מדבר על "שלום באיזור" ולא במפורש בין קע"ם לישראל. סיפר כי היפנה את תשומת לב אל-זיאט לנקודה זו והדגיש בפניו כי מינוח זה טעון הבהרה ופירוט, מוסר תקוע בשמו של יארינג. עם זאת, אומר יארינג שעליו לומר לנו, כי במינוח המצרי יש חזרה על נוסח החלטת נובמבר. החלטת מועצת הבטחון.

תקוע שאל כיצד מרשים לעצמם המצרים להשתמש בסגנון כה ABUSIVE, כמו למשל בסעיפים 1 ו-2 של המסמך שלהם. כי אין זו דרך לניהול רציני של משא ומתן. יארינג הגיב כי גם בנייר שלנו יש נקודות שאינן מוצאות חן בעיני המצרים. אמרתי כי במסמך שלנו אין שום דברים סובייקטיביים ואצלם יש, אם כי הרבה פחות מאשר במסמך הקודם, אבל הם מרשים לעצמם לחזור על המושג Agression ו-Expension. יארינג אמר כי גם במסמך שלנו יש נקודות שאינן מוצאות חן בעיני המצרים. שסעתי אותו, אומר תקוע, ואמרתי שכוונתי אינה לתוכן כי אם לסגנון ואין להשוות את המסמך המצרי עם מסמכנו. יארינג הגיב כי אמנם סגנון הנייר שלנו הינו "CONTROL". הוא ישים לב לסגנון המצרי ויזכור זאת.

אף על פי כן, אמר יארינג, עלינו להדגיש כי כוונת המצרים להכנס למשא ומתן רציני ולהגיע להסדר. האשמה המצרית בדבר כוונות התפשטות ישראליות מופיעה בסעיף 2 והינה מרכזית במחשבה המצרית, כאשר נגיע להסכם על הגבולות, תיפתר בעיה זו מעצמה.

תקוע שאל אם זיאת הוסיף הבהרות כלשהן לסעיף 3 המתייחס לפליטים ולזכויות העם הפלשתינאי. תקוע הזכיר כי בירושלים אמרנו לו כי בעבר הצהירה קהיר כי אפילו תיושב שאלת הפליטים, יש לתת עדיפות בסדר דיונינו כדי למנוע קשיים בהשגת הסכם. השיב שזיאת לא הוסיף בשאלה זו על הנאמר במסמך. ליארינג אין ספק כי הסכם בשאלת הפליטים יסיר מהפרק הבעיה הפלשתינאית.

תקוע שאל האם המסמך שמסר לנו ושתאריכו 18 בינואר זהה עם נייר שמסר לו זיאת ב-15 בחודש.

כאן אני רוצה להוסיף כי יארינג טילפן לתקוע ואמר שדי אם ידברו על המסמך ביום ב'. הוא וויתר על שלושה ימי עבודה בין הגשת המסמך על ידי זיאת לבין השיחה עם תקוע, וזאת לאחר כל הטענות על סכבת. לנו ברור שהנייר היה יותר תקיף ויארינג חשש שהנייר יפוצץ את השיחות. לכן הוא עיבד במשך הזמן את המצרים. יארינג היה מעוניין בנייר שיבטיח לו גלגול השיחות ולכן בוודאי לא רצה בדברים שהיה בהם כדי למוטט את העניין. לכן שאל תקוע אם יש זהות בין שני המסמכים. על כך השיב יארינג כי ביום ו' הביא לו זיאת נייר שהיה מופנה אליו, אל יארינג. הוא הוציא מהמסמך את הדברים שנועדו לו, ואילו המסמך שנשאר ואותו הוא מעביר לנו הוא בצורה שהיא "MOST AGREEABLE". הנייר קיבל עכשיו את הצורה של ה-"MOST AGREEABLE".

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הוא לא מודה שהוא תיקן.

שר החוץ א. אבן:

מתברר שהמצרים קיבלו את תיקוניו. תקוע ממשיך ומדווח ששאל אם פירוש הדבר שהנייר שהוא מוסר לנו הודפס על ידי מזכירות האו"ם. יארינג השיב בשלילה ואמר שההדפסה נעשתה על ידי המצרים. כלומר, הוא השיג את חתימתם על הנייר הזה. הוא השפיע עליהם להגיש נייר אחר. הנייר הזה מחייב את המצרים אם יפורסם. אני מניח שהדבר הזה הוסכם והושג על ידו במשך שלושה ימים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא לא אמר שהוא קיבל נייר שהיה לא "AGREEABLE". ועכשיו השיג את הנייר הזה. הוא אמר שהנייר הקודם היה מכוון אליו. עכשיו יש לו נייר יותר "AGREEABLE". הוא השפיע על המצרים שזה יהיה המסמך בשביל ישראל.

השר י. גלילי:

הוא אמר שהוציא מהמסמך את מה נועד לו?

שר החוץ א. אבן:

כן. הדברים שנועדו לו, ליארינג, הוציא. בתשובה לשאלה נוספת של תקוע הוא אמר כי עלינו לראות את הנייר הזה כמהווה תשובה למסמך שמסר לזיאת. במרוצת השיחה חזר יארינג והדגיש הצורך להתקדם במהירות. עד כה, אין להאשים אותו, אותנו או את המצרים בהשהייה. ההתחלה שנעשתה טובה, אולם אינה מספקת. לא יהיה מנוס מלהרחיב הדיבור גם בשאלת נסיגה וגבולות. המצרים כבר הביעו תמיהה על השימוש במונח "POSITIONS" בסעיף 5 במסמכנו.

הכוונה שלנו ב-"POSITIONS", שאולי יש גם "POSITIONS" שמעבר לגבול, אם זה מוסכם בחוזה שלום. יש חוזי שלום כאלה שצבא יושב מעבר לגבול המוסכם. זה קיים בכל ההסכמים אחרי מלחמת העולם השנייה. זה נשאר פתוח. הם תפסו את הדבר.

תקוע השיב כי עמדתנו ידועה לו. ברור שנגיע גם לדיון בשאלות הטריטוריאליזם, אך אין לעסוק בכך בחלל ריק. ראשית כל, יש לסכם עיקרי השלום ואחר כך את בעית הפליטים. נכון שלא היו עד כה השהיות. לא נוכל לטעון כנגד המצרים והירדנים על שלקחו 5-7 ימים כדי להשיב על מסמכנו. טבעי שרצו לעיין בו בכובד ראש. ההתקדמות תהיה מושפעת גם על ידי האווירה סביב השיחות. אי-אפשר לנהל משא ומתן רציני תחת מטר איומים וחדוש קרבות ודיבורים על כינוס מועצת הבטחון. אם קע"ם רוצה אמנם להתמסר לשיחות, עליה להניח למהלכים המנוגדים להן.

יארינג אמר כי זיאת לא הזכיר אפשרות של כינוס מועצת הבטחון, וכפי שכבר מסר לנו בעבר, סבור שהתקדמות בשיחות תימנע דיון במועצת הבטחון. אשר להפסקת אש, לא דיבר עליה עם זיאת וטבעי הדבר שהיא תמשך. לגבי הצהרות פומביות אמר שיש להפריד ביניהן לבין השיחות. העובדה היא שמנהלי המשא ומתן עצמם נמנעים מדיבורים פומביים, ודאי שמנו לב, אומר יארינג, כי בימים האחרונים חל ריסון מסויים בהכרזות קהיר. הוא מקווה כי ריסון זה יקבל ביטוי עם התקדמות השיחות.

תקוע התייחס לנייר ההשוואתי שחיבר יארינג. אמר כי עליו להעיר הערה כללית בדבר תפקיד הצדדים במשא ומתן מחד וגורמים אחרים מאידך. השאלה מתעוררת גם בסעיף 6 שבנייר המצרי, בו מוצע כי מועצת הבטחון תחליט על הסדרי הבטחון. תפקיד זה מוטל על הצדדים עצמם ולא על המועצה או על הארבע.

אני מוסיף ואומר כי בנייר המצרי כתוב שמועצת הבטחון צריכה לעבד הצעות. על כך השיב תקוע כי התפקיד מוטל על הצדדים עצמם ולא על מועצת הבטחון. בשלב סופי, יהיה אולי מקום לכך שהמועצה תאשר ההסדרים שיוולדו תוך משא ומתן. אשר לשיחות בחסותו, הדו-שיח יכול לצמוח אך ורק מהצדדים עצמם. כל עוד נעשית על ידו עבודה טכנית מסייעת, יש לזה ערך, אולם נעמוד בפני בעיות אם עבודתו זו תרחיק לכת מעבר לכך.

יארנינג השיב כי כידוע הוא פועל על פי המנדט שלו, אינו סוטה ממנו ומטרתו לקדם ההסכם ולא אי-הבנה.

סיפר כי אחרי שקבע הפגישה עם תקוע ביקש לראות את פארה כדי למסור את תשובת ירדן. הוא יפגש עמו עוד הערב וימסור לנו על כך בפגישתנו מחר שמועדה טרם נקבע. עד כאן דיווח השגריר תקוע.

קיבלנו שליש מהתשובות הערביות. היום אני מניח נקבל תשובות ירדן ולבנון אשר ישלימו את התיק.

אני מזדהה עם הערכת משלחתנו בענין זה. כנראה שיארנינג ימסור מחר נייר נוסף על נייר החשוואה הראשון בין מסמכי ישראל וקע"ם שכבר קיבלנו. יתר על כן, נסכם מחר את הפגישה עם ירדן. למרות זאת, השיחה של היום עשויה ללמד על הדרך בה מתכנן יארנינג להמשיך את ניהול השיחות. אני מניח כי עניינו המרכזי בשלב זה הוא להבטיח המשך תקין של השיחות. הרצון להפגין נקודות הסכמה בעמדות הצדדים יש בו חיוב מבחינה זו. שלוש נקודות ההסכמה שעליהן הצביע יארנינג שייכות לסוגיה של מהות השלום. המשלחת מבקשת לשקול, ראשית, למנוע תגובה על כל אחת מהנקודות במסמך המצרי, דבר שיחייב אותנו להתיחס גם לשאלה הטריטוריאלית. גם המצרים וגם יארנינג התעלמו מהחלק הזה בחומר שלהם. בנוסף לכך, מוצע שנתרכז בנקודות ההסכמה, בשלוש הנקודות שהעלה יארנינג. הסכמה סופית בנקודות אלה עשויה לאפשר ליארנינג לפרסם על התקדמותו, הדבר ימנע דיון במועצת הבטחון ויאפשר הארכת הפסקת האש.

ההצעה היא להמשיך בדיון ולומר שאין הסכמה ניסוחית על הדברים האלה ולבקש אותם להגיע לניסוח שלנו. שלב של דיבור על העקרונות של השלום. על גבולות הם אמרו שהגבולות הקיימים, גבולות של ה-4 ביוני, וזה כתוב בהחלטת מועצת הבטחון.

המשלחת מציעה לא לגעת בכך. יש מוקדם ומאוחר. המשלחת מציעה לעבור לשלב של כירור וחיטוט בעניין זה, אם באמת יש הסכמה על שלושת הדברים שיארינג חושב כביכול שאפשר להגיע בהם לידי הסכמה. גם יארינג אומר שאין הסכמה עכשיו, אבל על ידי המשך הדיבור אפשר יהיה להביא אותם לידי הסכמת יתר. יארינג אינו מצפה מאתנו לתשובה מידית. הוא מבין כי דרושה לנו שהות סבירה כדי לעיין במסמכים. המסמך הירדני יגיע אליו בוודאי מחר, ב-20 בינואר. מכל מיני הדים ידוע לנו מה תהיה התגובה הירדנית, שתהיה דומה לתגובה הזאת, עם הדגש מיוחד על שתי נקודות, שהגבולות אינם טעונים "ESTABLISHMENT", כינון, שהרי הם כבר קיימים וצריך להבטיח בטחון על ידי ערובות של הארבע.

זה מביא אותי לדיונים שקדמו לקבלת התגובה הזאת, הדיונים הם עם ארצות הברית וגורמים אחרים. היה ברור מסיורו של ריאד בכמה בירות אירופאיות, שהמצרים נאחזים בעניין הערבויות כעניין מרכזי. יש כאן אפשרות להתחמק משני דברים - מתביעת ישראל לגבולות בטוחים ומתביעת ישראל לשלום מוסכם.

הטענה המצרית היא: אם יש עצמה כזאת באיזור, מה החשיבות של גבעה פה וגבעה שם, שהרי הבטחון יובטח על ידי הארבע. ואם ארבע המעצמות קשורות בהסדר, מה החשיבות שבחתימתנו? זאת השתמש שימוש של עורמה בהודעות ישראל על משבר הטילים. ישראל אמרה, לדבריו: קשה לרכוש אמון לחתימה מצרית, להתחייבות מצרית. הישראלים אינם סומכים עלינו. אל יסמכו עלינו. אנחנו גם איננו סומכים עליהם. המציאות היא של אי-אמון ולא של אמון. חוזה שלום מושתת על הרגשת אמון בערבויות של גורמי חוץ בעלי כוח מכריע, מושתת על מציאות של אי-אמון. וזו באמת המציאות. ולכן החתימה של המעצמות יותר חשובה - לדבריו -

ויותר כבדת משקל מחתימתן של המדינות שאינן רוחשות אמון זו לזו.

על כן, ענין הערביות מופיע במישור התעמולתי לפחות כמושג שיש בו כוח הסחה.

לגבי שתי התביעות המרכזיות שלנו לגבולות מוסכמים ובטוחים ולשלום חוזי מחייב, הם אומרים כי הפורמולה הזאת היא אלטרנטיבה, היא פותרת בצורה יותר יעילה את שני הדברים המרכזיים הללו. העובדה שהרעיון הזה אומץ על ידי צרפת אינה מפתיעה, "הדת" המרובעת הזאת נולדה בצרפת. זה המקום הקדוש של כל ענין הארבע.

בארצות הברית יש סתירות רבות לגבי עמדתם. בשיחה שקיים סיסקו עם רבין לפני ימים מספר יש אמנם הדגשים רבים על הנושא של ערביות, שערביות אינן יכולות להיות תחליף לשלום. העיקר הוא הסכם וערביות יכולות, לכל היותר, להשלים הסכם ולהוסיף עליו. זה שלוש שנים שארצות הברית מחייבת את העקרון הזה. ארצות-הברית מוכנה להתמיד חמישים שנה בעמדה שערביות אינן תחליף להסכם. וכן מיני דברים מעין אלה נשמעים מפיו של סיסקו. יש בכך כאילו הרגעה בנושא זה. אבל בכל זאת יש להם כמה רעיונות על נושא זה, כגון: אולי ארצות הברית וישראל יכולות להחליף דעות על נושא זה? אולי רצוי לבדוק את העמדה של הארבע בענין זה; אל תחששו שארצות הברית תוותר על עמדותיה.

סיסקו אמר את שני הדברים האלה גם יחד, שערביות אינן נוסחה שיכולה להחליף הסכם, ובמקום לומר שלא ידונו בכך עד שנתקרב להסכם, הוא אמר: אולי נדון בכך בין ישראל לארצות-הברית עכשיו.

באזירה שנוצרה הייתי רואה סכנה גדולה בהסכמה להכנס עכשיו בכלל לדיון על ערביות עם ארצות-הברית. הדיון על ערביות יחליף את הדיון המתבקש בדברים התלויים בהסכם. פה ענין של נוהל הופך לדעתי לענין של מהות. מי שמקדים דיון על ערביות לדיון על הסכם, לדיון על גבולות ושלום, פוגע

למעשה בסיכוי של הסכם על גבולות ושלום. ענין של ערבויות יגרוף הצידה את הבירורים האלה. מי שמעמיד את הדיון על ערבויות במקומו הנכון, לאחר שיושג הסכם על גבולות ושלום ולאחר שתהיה התקדמות להסכם כזה, כל הענין מקבל על ידי כך צורה אחרת.

ועל כך כתבנו, ראש הממשלה ואני, לשגרירנו לומר שאנחנו שוללים את כל ההסדר הזה של דיון ואין אנחנו נכנסים לשיחות עם ארצות-הברית על ענין ערבויות וסדר עדיפויותינו הוא שהערבים יתיחסו למסמכים שלנו ויתקיים דו-שיח על עמדות הצדדים. אם ארצות הברית רוצה לקיים מהלך יארינג, עליה להמנע מכינוס מועצת הבטחון. תפקיד זה מוטל על ארצות הברית ולא עלינו. היא יכולה למנוע זאת בעוד שאנחנו איננו יכולים. נגיע לערבויות בדרך הנכונה. אבל צריך להתרכז עכשיו בנושא, האם יש הסכם בעיקרי השלום. אמרנו לפני קבלת התגובה המצרית שלנו יש רושם שאין עדיין הסכם. אחרי קבלת המסמך נאמר גם עכשיו שאין הסכם. אם יארינג רוצה לברר אפשרות של הסכם - אדורבא. אם הוא מוכן בשלב זה ליחס עדיפות למהות השלום ולסוגית השלום - צריך ללכת בדרך הזאת.

מה שאינו מרגיע זה חוסר העקביות שבעמדת אמריקה. סיסקו הדגיש את הכלל שאין ערבויות תחליף להסכם. הוסיף שהסובייטים והמצרים מעלים את ענין הערבויות כדי להתחמק מהסכם על גבולות ושלום. אבל המסקנה המבצעית שלו היא: הבה נדבר על הנושא הזה. הוא מוסיף דבר מענין ואומר שניקסון אמר שאין ברית, אף על פי כן אולי פעם נשב ונתווה לעצמנו את אפיקי השיתוף בין ישראל וארצות הברית בתחום המדיני, הצבאי, הכלכלי ובתחומים אחרים, נראה כיצד נראית המסכת הזאת.

שר התיירות מ. קול:

האם זה מוכיח החלשת אמונו בשליחות יארינג?

שר החוץ א. אבן :

האמריקאים קצת לא מרוצים מהקצב של יארינג, שהוא אינו מנצל את מלוא סמכויותיו ונותן יותר מדי אפשרות לצדדים. אנחנו יודעים מכל מיני מקורות שהם היו רוצים שבשלב מסויים יארינג לא רק יעסוק בקבלת ההצעות או בתיווך ובסיווג הצעות ובטבלאות השוואתיות, אלא רוצים שהוא יציע הצעות שמגמתן לגשר בין הניסוחים הישראליים והניסוחים הערביים. לזה כיוון השגריר תקוע בשאלתו. יארינג אמר שהוא אינו סוטה וכי הוא זהיר. אבל יש מעצמות שאינן מרוצות מן הזהירות הזאת.

אשר לפרסום - מה שפורסם ב"ז'אן אפריק" אינו ניחוש או תמצית אלא מילולית ודווקא באנגלית. זה עתון צרפתי בעוד שהמסמך הזה פורסם באנגלית ובדקדקנות מוחלטת. פרסמו דווקא את המסמך שלנו לירדן. פרסמו את 14 העיקרים ולא פראפרזה. אגב, הופיעה פאראפרזה אחת בעתון "מעריב" זהה עם מה שנמסר לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת, לרבות הבדיחות על ה-13. אני מציע שמישהו ישווה את מה שנמסר בכנסת למה שהופיע באותו מאמר. אבל ב"ז'אן אפריק" מופיע יותר. זו מסירה מילולית ולא תיאור של פאראפרזה בשפה אחרת. נודע לנו אמש כי בעתונות העולמית מופיע הטקסט של "ז'אן אפריק" בעמודים הראשונים. איש "ניו-יורק טיימס" דיבר אתמול עם דוברנו ואמר שהם מבינים מחוסר הכחשתנו כי הדברים מוסמכים והדברים עושים רושם חיובי דווקא. הוא אמר: לא חשוב אם תגיבו או לא. הוא רצה לשאול אותנו אם יש משמעות לכך שאיננו מתייחסים לענין המשא ומתן הישיר. אבל דוברנו אמר שאנחנו לא מודים בכך שזה הטקסט ועל כן איננו רוצים להתייחס לכך. עובדה היא שהמסמך פורסם והפירסום נובע ממקור ערבי. הערבים רצו להבאיש את ריחנו. ב"ז'אן אפריק" נאמר שישראל הגישה דברים מחוכמים וערומים. אבל מאחורי המלים היפות על חזון השלום, יש לשון של מנצחים שמכתיבים תנאים למנוצחים. ולנוכח זה פירסם "ז'אן אפריק" את דבריו.

אשר למסמך המצרי, ראשית אני מציע שבוודאי לא נפרסם אותו. במידה שתהיה התייחסות בעתונות למסמכים, נוכל לפעול כפי שפעלנו השבוע, לדרך את העתונות.

יש סברה שהמצרים מאותתים לכל הגורמים שהם לכודים בבעית ה-5 בפברואר. הם אינם אומרים בסוף שאם עד מחר לא יקבלו תשובה - יחדשו את המלחמה או ירצו למועצת הבטחון.

יארנינג מציע לנו למעשה להכנס לפרשנות ולביקורת ותגובות על הנייר המצרי. אנחנו לא מפרסמים זאת. אני חושב שאם הם לקחו לעצמם שבוע ימים כדי לעיין במסמך שלנו, ומחר אנחנו מקבלים עוד שני מסמכים, הרי שהתגובה של השגריר תקוע היתה במקומה, שאם מקבלים מסמכים, יש לעיין בהם ולהחליט כיצד להגיב עליהם.

המערכה הנפתחת כאן ממוקדת בשתי בעיות - עצם זכותנו לגבולות שיהיו תוצאה של משא ומתן. אני לא מדבר על גבולות מבחינה אריטמטית. הערבים אומרים: בכלל אין מקום לדבר בשיחות על גבולות שהרי עניין הגבולות סודר, הם קיימים. לדעתי, זו הנקודה הראשונה במעלה - להשיג תמיכה בעצם הזכות שלנו כי גבולות יהיו תוצאה של משא ומתן. אני חושב שיש היום סיכוי להשיג תמיכה בכך. יש להשיג תמיכה בתפישות הטריטוראליות המפורשות שלנו. אינני מבקש להשיג תמיכה בקונספציה טריטוראלית, אלא בעקרון הזה: היתה מלחמה, לאחר מכן היתה שביתת נשק - מדברים על גבולות. הגבולות צריכים להיות אחד הנושאים למשא ומתן. יש זכות לקיים שיחות על גבולות. לזה יש לנו כמה שותפים. אפילו מי שרוצה לומר שהפער בין הגבול החדש והישן צריך להיות קטן, גם הוא מסכים לעקרון שיש דבר שטעון משא ומתן.

סיסקו רוצה לסחוב אותנו לדיון עם ארצות-הברית על הגבולות עצמם, שארם-א-שייח', עזה, ירושלים, מה פתוח ומה לא. איננו צריכים להכנס לשום עניין כזה של גבולות פרט לכך שיכירו שזה נושא למשא ומתן. זה לא דבר

שכבר נקבע אלא דבר שטרם נקבע.

דבר שני - ענין הערבויות. פה קרה משהו קצת אירוני. מכה מאוד מוחצת על הצעת צרפת הונחתה אתמול על ידי או-טאנט. הגרעין של ההצעה הצרפתית הוא בכל זאת שתי המעצמות הגדולות ולא בנות הלוויה הללו. בכל הדיונים באומות המאוחדות על "PEACE KEEPING" דבר אחד היה מוסכם - השתתפות המעצמות הגדולות זה דבר ששומר נפשו ירחק ממנו. זה לא בא חשבון. קירבה צבאית של המעצמות הגדולות וקירבה גיאוגרפית לאיזורי מתיחות, כאשר יש למעצמות הללו השקפה ויחס שונה כלפי הצדדים - זו הזמנת חומר נפץ, זה אומר ליצור עוד חומות ברלין.

כאשר דובר פעם בארצות הברית על הארבע, בראשית המהלך, אמרתי לאחד האישים המרכזיים שם: אתם באמת רוצים ליצור שוב חומות ברלין? יריה מעבר לחומת ברלין מרעידה ליבה של כל אם באמריקה. יריה מעבר לגשר אלנבי מצרית אבל אי-אפשר לומר שכל העולם רועד, שזה יכול לגרור מעצמות גדולות למילוי התחייבויות צבאיות.

אז אמרו לי שזו נקודה, אולי לא צריך להתקרב לברית המועצות קירבה צבאית במקומות שזה לא קיים. זה היה מקובל. בכל הדיונים באו"ם המגמה היתה למנוע את הדבר. לכן, אם בכלל יש "PEACE KEEPING" בקפריסין ובקשמיר, הרי הוא מורכב מפילנד, שוודיה וכן הלאה. המחשבה הצרפתית של כיבוש מחדש של המזרח התיכון על ידי חיילות כאלה, לרבות שובם של הגורמים הקולוניאליים הקודמים, זה משהו הזיתי ביותר וקשה מאוד לביצוע, אם כי זה מסוכן בתחום של תעמולה. הנכדים והנינים שלנו לא יראו את החזיון הזה של צבא אמריקני, סובייטי, צרפתי ובריטי, בבחינת וגר זאב עם כבש.

הרעיון מיועד, לדעתי, לצרכים של חבלה מדינית והסחה מהעיקר. עובדה שאו-טאנט, מתוך חשבון שלו ולא שלנו, היכה את ההצעה הצרפתית מכה ניצחת. מענין לדעת באיזו מידה זה משקף גם עמדה סובייטית. בדרך כלל

אין הוא מכריז על עמדות שאינן מקובלות על ברית המועצות.

בהסברה בארצות הברית אנחנו כבר אומרים שאין דבר יותר משונה אפילו מזה שארצות-הברית משתעשעת במושג של הזמנת ברית-המועצות בצורה צבאית. על כך יש תשובה מוזרה ביותר של סיסקו: מה אתם רוצים? הם כבר פה. זה כאילו אומרים: הואיל והסובייטים נמצאים בברלין המזרחית, לא איכפת אם יהיו גם ברומא. לפתוח את המזרח התיכון להתפשטות של הכוח הסובייטי. נכון שהם נמצאים מעבר לתעלה ולא נוכל להשפיע על כך. משום כך יש להזמין אותם לתוך סיני ומעבר לסיני, ומי יודע לאן?

אני בטוח שבדרגים האיסטרטגיים של ההכרעה בארצות הברית הקו הזה ייושר. אני לא חושב שהדיבור הזה של סיסקו משקף אפשרות כזאת שניקסון וקסינג'ר יאמרו שהואיל והסובייטים כבר שם, לא חשוב אם יהיו בעוד מקומות. או שארצות הברית יצאה מדעתה האיסטרטגית. אני חושב שהקו הזה ייושר.

אני מציע שנבין ששני המוקדים שלנו למאבק בעתיד הקרוב הם אלה: להיכנע ולבסס זכותנו לגבולות שיהיו תוצאה של משא ומתן בהסכם; ולהוכיח על ענין הערבויות, ראשית, שזה לא המקום ולא הזמן לדיבור כזה שאינו תחליף להסכם, ולמצות את כל הביקורת האפשרית על ההצעה הזאת של ריאד אותה הציעה צרפת.

במסמך המצרי יש אולי תוצאות משיחות עם פודגורני ואו-טאנט, אם כי בלשון המצרית היא הרבה יותר טנטטיבית מאשר היתה בפי ריאד בפריס. נאמר:

"NECESSARY ARRANGEMENTS WHICH WOULD PROVIDE SECURITY TO ALL STATES IN THE AREA. THESE ARRANGEMENTS MAY, INTER ALIA. INCLUDE:

FOUR . A. THE ESTABLISHMENT OF A UNITED NATIONS PEACE-KEEPING FORCE IN WHICH THE PERMANENT MEMBERS OF THE SECURITY COUNCIL WOULD PARTICIPATE

B. THE ESTABLISHMENT OF DEMILITARIZED ZONES ASTRIDE THE BORDERS."

הרעיון הזה חוזר אבל בהרבה פחות הדגשה ובטחון עצמי מאשר בהופעת ריאד בפאריס. אני מניח שיבוא עיון במסמכים וננסה בדיוקנות את תגובתנו, גם ביקורתנו וגם תגובתנו. אולי נמתין לקבלת הניירות האחרים ונודיע מחר שאנחנו מבקשים זמן לעיין במסמכים שנתקבלו מהמדינות הערביות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אפשר להקדיש את כל ישיבת היום לנושא שהביא שר החוץ. אני מציעה שזה לא יהיה היום אלא ביום ראשון. אני מציעה שנסתפק במה ששמענו. צריך לקבל את הנייר הירדני והלבנוני וביום ראשון נוכל לנהל את הויכוח ולהגיע לסיכום. לעת עתה נדמה לי שאין כל מקום לחילוקי דעות ולויכוח עליו נצטרך לחזור במילא ביום ראשון. שום דבר לא יקרה עד יום ראשון. לא נזוז לגבולות 1967 ולא יעשה שום צעד אחר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ברצוני לשאול האם המלה "שלום" מופיעה בתשובה מצרית. עד כמה ששמעתי היא לא מופיעה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הנייר המצרי יהיה בידי מזכיר הממשלה מעכשיו ועד יום ראשון. שרים יוכלו לעיין גם בנייר המצרי ובתנאי שלא יעתיקו ממנו סעיפים.

שר החוץ א. אבן :

המלה "שלום" מופיעה.

שר המשטרה ש. הלל :

לא הצעתי לשלוח חומר לשרים. אני חושב שכאשר שר החוץ קורא מסמך בן ששה סעיפים ופרשנויות, טוב היה אילו לפני כל אחד מחברי הממשלה, בזמן שהוא קורא, היה מסמך שיכול היה לראות אותו ולא רק לשמוע, ולא להעמיד במבחן יותר מדי גדול את כוח האינטליגנציה של כל אחד מאתנו. אני חושב שלא היה נגרם כל נזק אילו היינו מגיעים לאותו סידור טכני, שבזמן שנמסרת אינפורמציה מסוג זה, לא נסתפק רק בשמיעה, מי שקלט את המלה הזו או האחרת ומי שלא. יהיה תיק שיקחו אותו בסוף הדיון באותו נושא. אני ממליץ על כך. אני מדבר על כך שלא כחומר שישלח ללשכות. אני יודע שאפשר לסדר סידור שכאשר נמסרת אינפורמציה מעין זו, יהיה לחברי הממשלה תיק שיוכלו לעיין בו, אשר ילקח בסיום הנושא.

שר החוץ א. אבן :

המסמך הזה הגיע אלי לפני רבע שעה.

שר המשטרה ש. הלל :

אין לי טענה כלפיך. אם מזכירות הממשלה תעשה את המאמץ הזה, הדבר יכול להסתדר. אני חושב שמגיע לשרי הממשלה שיהיה תיק נפרד ששימו אותו ויקחו אותו לאחר מכן.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מצטרף להערה זו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הפעם יש ששה סעיפים. פעם אחרת יש תזכיר שלם וכל

מיני דברים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

כאשר זה אפשרי. כאשר עוקבים אחרי מסמך, צריך

לראות אותו לנגד העיניים.

אינני מבין איך מתקיימים חילופי המסמכים עם יארינג. אנחנו מקבלים מסמך מצרי חתום על ידי יארינג או מסמך חתום על ידי מצרים? יארינג נתן לנו דברים שהוא חושב שהוא צריך לתת לנו?

השר י. גלילי:

הבוקר ראו אור בעתונים ידיעות על כך שיש נטיה

מצרית להמשיך את הפסקת האש חודש ימים נוסף האם יש אחיזה כלשהי לידיעה ממקורות רשמיים?

שר החוץ א. אבן:

לשאלת השר ורהפטיג - המושג "שלום" מופיע בכמה

הקשרים. המצרים אומרים שכל הסדר החותר להגשמת השלום חייב לכלול את היסודות שיבטיחו שהשלום יהיה בר-קיימא. אחר כך הם חוזרים על הנוסח שבהחלטת מועצת

הבטחון. לאחר מכן הם אומרים משהו על ידי כך שהצדדים יקיימו את התחייבותיהם לפי החלטת מועצת הבטחון "PEACE IN THE AREA...". הם עדיין דבוקים בניסוחים שלהם. הם אומרים שהמסמך שלנו אינו חדש לעומת מסמכים שלנו מאוקטובר 1968. העובדה היא שהמסמך שלהם אינו חדש. הוא חדש בכמה השמטות. אבל במה שמחייבים הם אינם שונים. מה שהם אומרים כאילו אצלנו אין חידוש, זה לא נכון. במסמך שלנו מאוקטובר 1968 אין המלה "נסיגה" "WITHDRAWAL". יארינג אמר לנו אז שהמסמך קונסטרוקטיבי אילמלא פסחנו על המלה הזאת. המסמך שלנו מאוקטובר 1968 לא הסתמך על החלטת מועצת הבטחון במידה שהמסמכים שלנו עכשיו מסתמכים עליה. בהקדמה שלהם הם מעמידים הכל במסגרת הזאת.

הראיה לכך, שהתגובה על המסמכים שלנו עכשיו שונה לחלוטין מהתגובה שהיתה למסמכים הקודמים.

אני בהחלט מקבל את ההצעה הנוהלית של השרים הלל ושם-טוב. הבוקר לא נסתייע הדבר בגלל נסיבות ההגעה של המברקים.

שמתי לב למה שקרא השר גלילי על הנטיה המצרית להמשיך בהפסקת האש עוד שלושים יום. אין לזה שום סימוכין רשמיים. אין עדיין התחייבויות לקיים זאת אחרי ה-5 בפברואר. אנחנו שמענו מכמה בירות בהן ביקר ריאד שיש פירוש מצרי כזה. בענין הפסקת האש יש די אסקלציה באיומים המצריים. הדיבור הראשון היה שאם לא יקבלו לוח זמנים עד ה-5 בפברואר, יפתחו באש. לאחר מכן - אם לא נקבל לוח זמנים עד ה-5 בפברואר לא נחדש את הסכם הפסקת האש; לאחר מכן - אם לא תהיה התקדמות רצינית בשיחות יארינג, לא נחדש את הפסקת האש; ולאחר מכן - אם לא תהיה התקדמות רצינית בשיחות, נלך למועצת הבטחון. לאחר מכן מועתק האיום למישור המדיני. דרך נוספת: נכנס את המועצה אם יהיה ברור לנו ששיחות יארינג מתמוטטות.

כך עובדת הרטוריקה. לאחר מכן אומרים: מעולם לא אמרתי שב-5 בפברואר אפתח באש. במקום להתחייב על כינוס מועצת הבטחון, הם יפתחו את המערכה הזאת אם יתברר להם ששיחות יארינג הן על סף התמוטטות. בדרג המדיני אינם מתחייבים עדיין במהלכיהם הבאים, אלא בתחום המדיני ולא בתחום הצבאי.

רוג'רס הזכיר משהו במסיבת עיתונאים ואמר שיש שתי שפות בדיבורים של סאדאט, שפה של דיפלומטיה שהיא יותר סבירה מאשר השפה הרטורית שלהם.

לשאלת השר שם-טוב - יש לי רושם שהמיסמכים בוטלו כפי שאמרתי. היה בידיו של יארינג מסמך אחר. הוא ישב עם המצרים וניסה להוציא את העוקצים. הוא טוען שהכותרת של המסמך הוא "קע"ם".

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם המסמך שלנו לא נשא חתימות שלנו.

שר החוץ א. אבן:

אם נשאל את יארינג האם המסמך הזה מחייב את ממשלת מצרים, אני מניח שהוא ישיב בחיוב. בהחלט נשאל זאת.

306. יהודי ברית-המועצות

ראש הממשלה ג. מאיר:

השר קול כותב לי שהוא מוכן שהיום תהיה הצבעה בענין אזרחות יהודי רוסיה. ביום ראשון היה ויכוח ועל פי בקשת השר קול נדחתה ההצבעה. אנחנו צריכים היום רק להצביע.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מציע להצביע לפני כן על התיקון שלנו, שהחוק הזה יחול רק על יהודים בחוץ לארץ ולא על נילווים. נלווים יוכלו לקבל זאת כאשר יגיעו לארץ.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה בניגוד לחוק שנתקבל בכנסת. אני חושבת שזה בניגוד לחוק. החוק לא נתקבל רק בקשר ליהודים רוסים. החוק נתקבל בכלל. אם נקבל את התיקון הזה, זה מפלה לרעה יהודי רוסיה. אנחנו רוצים לעשות להם טובה, וזה ייצא להיפך. אם יש ויכוח, אני מציעה לדחות זאת ליום ראשון. אתה יודע מה נתקבל בכנסת.

שר הפנים י. בורג:

זו החלטה פוליטית. אם אנחנו נותנים אזרחות

ליהודים ברוסיה...

ראש הממשלה ג. מאיר:

אתה רוצה שנצביע קודם את התיקון שלך ואחר כך את

החוק.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מוכן להסביר את התיקון שלי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הסברת אותו ביום ראשון.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

נשאיר את ההצבעה ליום ראשון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם ביום ראשון לא יהיה ויכוח חדש. אבקש שליום ראשון יביא מזכיר הממשלה את החוק שנתקבל בכנסת, את התיקון שנתקבל בכנסת ואז נראה אם התיקון של השר ורהפטיג אינו עומד בניגוד לכך. אפשר ללכת לכנסת ולומר שיש להשמיט את התיקון או לשנות אותו ולהגיד שלגבי יהודי ברית-המועצות יהיה אחרת. אנחנו דוחים את ההצבעה ליום ראשון.

השר י. גלילי:

אני מוכרח להזכיר לחברי הממשלה כי הדיון בנושא זה בישיבה הקודמת היה במסגרת ועדת שרים לענייני בטחון, וגם חילופי דברים אלה אינם לפירסום.

307. שכר מורים ואחיותשר הבריאות ו. שם-טוב:

היתה ישיבת ועדת שרים לעניני שכר ושם הוחלט להביא את ענין האחיות לישיבה זו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אינני יודעת אם שר האוצר מוכן להביא היום את כל התביעות. לדעתי, נעשה מלאכה לא אחראית ב-100% אם נחליט על כל קטע בנפרד מבלי לראות את התמונה הכוללת הנובעת מהחלטות חלקיות.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

לבעיית תוספת השכר יש כמה השלכות, על חלקן אעמוד היום בסיכום הויכוח בכנסת. פה אני רוצה להתרכז לא רק בהשלכות אלא בבעיות עצמן. אני מצטער שבאותו יום שאני צריך הייתי למסור לשר החינוך על שליחותו המוצלחת בארצות הברית - על כך קיבלתי אתמול הודעה מיוחדת עבור ראש הממשלה ועבורי - עלי להצטער על כמה ממהלכי משרד החינוך. כל העולם בישראל יודע כבר שיש מישור שמיצע לתת, תובע לתת תוספת למורים, ויש שר אוצר שמעכב. המורים עצמם יודעים זאת. נתנו לי זאת בכתב חברי הועדה המרכזת.

הענין אינו בכך שספיר אינו רוצה לתת. וודאי יותר נעים ופשוט ויותר קל היה לו הלך נציב השירות לכל מקום, לו הלכו עוזריו והיו מוכנים לתת. בעתונים היה כתוב עוד, שאם ספיר ינוצח - הוא יעשה זאת וזאת. זה לא איכפת לי. איכפת לי שהמורים יודעים שהיום יוכרע אם הם מקבלים מה שתומך בהם שר החינוך או לא. אני לא בטוח אם היום יוכרע איזה שהוא דבר בכלל.

אני רוצה לסקור את המצב ואת העובדות על מה שהיה בשנת 1970. העובדים כולם, כולל מורים, לא היו באותה שנה כל כך מסכנים. אני מדבר על עובדים קודם כל במישור שלנו, במסגרת שלנו. העובדים קיבלו תוספות של קרוב ל-400 מיליון לירות. צריכים היינו להטיל מסים. מוסכם היה במסגרת עיסקת החבילה על 4% תוספת שכר לכולם, תוספת יוקר - 3%. בענין זה אני יכול להגיד שמאחורינו כבר היוקר של תוספת היוקר שמגיעה על דעת רובם, אם לא לכולם, הרי לרובם, אם כי יש מישהו שהפגנתית הצביע נגד זה.

הבוקר הביאו לי מה שפורסם בימים אלה בעתונים. מדובר על התיקרות של מזונות ביותר מ-18%. סקר ההסתדרות העלה זאת בחודש ספטמבר ביום א', בתקופה של המסים. למעשה הגיעה ההעלאה ל-16.8%, אבל הוסכם על 3.1% עד 3.5%. המכון הכלכלי של ההסתדרות קבע שעלית המחירים הסתכמה ב-15%. ואלה רק קטעי עתונות בודדים. יכולתי לאסוף יותר.

הוסכם על 10%. עם האקדמאים ניהלנו משא ומתן. הם היו בין אלה שלא חתמו בחודש אפריל על חידוש ההסכם לשנתיים, והם קיבלו 15%, עיסקת חבילה -4%, תוספת יוקר - 3%. נוסף לכך הטבות ספציפיות, זחילה, במקום 3%-8%.

אני מבקש לזכור שהנדסאים וטכנאים קבלו 5.7% מעל לעיסקת החבילה. עובדי הנמלים שעשו את זה "בזול" - אני מדגיש את הזול עוד יותר לגבי 1971 - קבלו תוספת, מעל לכל מה שקבלו יתר העובדים, 10.6%. ביחס לאחיות אתם מכירים את כל הבעיות - אני מדבר על השביתה העומדת לפרוץ היום או מחר - קבלו 20% מעל ל-10%. המורים, שלא קבלו מה שהוצע להם, קבלו 17.5% מעל עיסקת החבילה.

כולם דיברו פה על אינטליגנציה. לאנשים בעלי השכלה אקדמאית וודאי יש אינטליגנציה. כל אלה חכו מה ייגמר עם האחיות. לאחר שהאחיות קבלו תוספת של 20%, הם באו בדרישותיהם.

הדירוג האחיד והקשורים בהם, כל עובדי המדינה, קבלו בינתיים 1.2%. זה אינו מתחשב ברצינות. עובדי מעבדות ורוקחים קבלו 5%. הכל יחד, מה שהגיע ומה שלא הגיע, היווה סכום די מכובד, סכום של קרוב ל-400 מיליון ל"י.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מפרסמת עכשיו את הנתונים, ולפי זה קבלו בממוצע עובדי הייצור בתעשייה, מעבר למה שהגיע לפי עיסקת החבילה, 2.5%. בעצם אפשר להגיד שהם שמרו על המסגרת. כל מאות אלפי עובדי הייצור שמרו על המסגרת של עיסקת החבילה. וודאי עובדי המתכת חרגו מהמסגרת. ישנה התחרות בין אחד לשני. וכולם וודאי קבלו על חשבון הקופה של הממשלה, כי במתכת וודאי עובדים בשביל צרכי הבטחון. אשר לעובדי הבנין, לוי אשכול המנוח היה אומר בזמנו, אולי עכשיו אין זה פועל ככה: כאשר מקבלים עובדי הבנין תוספת לשכר, מוציאים עוד משקוף עוד דלת או עוד חלון, עושים את זה פחות.

בסוף השנה קפצה עלינו הרוגזה של כולם. ישנם כאלה האומרים: הייתם צריכים להעלות את המסים באוגוסט, הייתם מקבלים עוד כסף. אפשר להתווכח על כך אם זה יהיה נכון. אבל אם אין מקבלים עוד מסים, מניין לקחת את הכסף? הראשונים שעלו עלינו ב"טרקטורים" היו עובדי הרנטגן. בזמנו שמעה ראש הממשלה על מקרים קשים, על הקשיים ועל הצער שנגרם לחולים, על הצפיפות בבתי החולים כתוצאה מזה, בקשה במיוחד לטפל בזאת. משהו עשה יגאל אלון. אחרי כן זה עבר להסתדרות. סודר מסמך בשעה שכיחן כשר הבריאות גבתי. היה זה מסמך לא ברור, לא בהיר, שהשאיר טלאי על גבי טלאי, עם כסף קצת, והשאיר את העניין להתפוצצות נוספת. אני מגדיר את זה נכון, השר גבתי?

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

פחות או יותר.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

כאשר עובדי הרנטגן קבלו תוספת, עורר הדבר את חמתן של האחיות. היו אנשים שונים שטפלו בדבר: שרים, פקידים בכירים, המזכיר של ההסתדרות. כולם רגישים לעניין האחיות. לפעמים הם מזדמנים למקומות ששם הם נזקקים לטיפולן של האחיות. והנה השרים והאחרים אמרו בתום לבם: אנחנו יודעים את עבודת האחיות, את מסירותן ונאמנותן. האחיות פרשו את זה ככסף. את הסנטימנט ואת האהבה השאירו בצד. הן קבלו 700 ל"י בעד העבר, שזה נטו 450 ל"י. אבל האם עוד נעבור לחישוב נטו? בשלב שני קבלו 50 ל"י אבנס על מדידת העומס. תחילה טיפל בזה מלאך השלום הראשון - קצת עבר על המידה - ידידי שר העבודה. מלאך שלום שני היה כבר שר הבריאות היושב אתנו. עכשיו אמרו האחיות: לא לזה התכוונו. השביתה שלהן היא בשער.

עם האקדמאים גמרנו ברוב הדברים. וודאי היו ישיבות ללא ספור. לפעמים יש לשר העבודה ולניצן קור רוח יותר מאשר לי. במשהו השתתפתי גם אני. בחלק דומני השתתף גם ראש האיגוד המקצועי. אבל כאשר העניין נגמר והמספרים לא היו כל כך רבים וגדולים, עורר הדבר את הפרסטיז'ה של מישהו: מדוע אנחנו לא היינו הנותנים? אומרים: כאשר אתם מנהלים משא ומתן, אתם נותנים. זה אינו משנה שהיה רוגז למטה: מדוע אינם נותנים לאחיות מה שהן מבקשות? אנשי ההסתדרות, בדמותם של מזכיר ההסתדרות ושל ראש האיגוד המקצועי, קבעו שיש לתת.

אחרי כן התחילה פרשת המורים, שעכשיו הפרוץ/קטורים מצד כל צד מאירים עלינו כאן בעניין זה. המורים טענו וטוענים כל מיני טענות שאינן שייכות לעניין. צפויה סכנה לחינוך, תנו עוד כסף. אני שומע את הטענה הזאת לפחות עשר שנים: תנו עוד כסף לחינוך ואז יותר כוחות ילכו לחינוך ואז יהיו יותר מורים מאשר מורות. איני עוסק בניתוחים אלה אם עניין ההוראה הוא רק עניין של מורות. אולם אומרים לנו: תנו עוד כסף, ואז יהיו יותר אנשים שיעסקו

בהוראה.

בשנתיים האחרונות נוסף עוד נימוק לדרוש עוד כסף: נוספה הריפורמה. אומרים: הנה יש לכם מאות מיליוני ל"י לריפורמה. עושים חשבון וכותבים תזכירים שהנה הריפורמה תעלה כך וכך כסף, ההשקעות כך וכך כסף, והריפורמה עצמה מאות מיליוני ל"י. במידה שזה מגיע אלי, אני אומר שאני בשטח זה לא עשיתי שום דבר. את הריפורמה אני מקיים כמו שאני מקיים סעיפים אחרים שהממשלה החליטה. מתוך משמעת הצבעתי בעדה. אני מצדי לא הייתי הולך וזועק בכל הרחובות: תנו לי רפורמה. אבל הריפורמה הונהגה. קודם כל, רוב האנשים אומרים שהיא ישנה ברוב הארצות והממשלה החליטה על כך והכנסת החליטה. אין זה עניני. מה זה שייך לכסף ולתוספת שכר?

שר החינוך ייבדל לחיים ארוכים אומר, כמו שאמר שר החינוך המנוח: למורים צריך לתת הרבה כסף. יתכן שלו זה היה ענין לתת רק למורים יותר כסף, זה לא היה משפיע. יושבים 16 נציגים של כל הארגונים האקדמאיים וכן גם עובדי הייצור ושומעים שנותנים למורים. אם יתנו למורים, הם לא ישתקו אף רגע אחד.

אחת הטענות המרכזיות של המורים היא: מדוע קופחנו לעומת אקדמאים אחרים? להם נתתם תוספת לפני 3-4 שנים, לנו רק לפני 7 שנים. טבעי לטעון ככה, אינני טוען נגד זה, כל הדיון ידוע.

עלה עוד ענין. באחד בינואר צריכה היתה להתכנס הועדה לקביעת ההפרשיות, לתיקון הפגיעה בהפרשיות, לסגירת הפער בין האקדמאים. טענו ששובש הפער, צומצם הפער בין אקדמאים לבין עובדי הייצור ופקידות אחרת. יושבים עם כל האקדמאים והם אומרים: קפחתם אותנו.

לא תתקנו את חולשתי, שאני אוהב להעלות דברים ישר על השולחן. אשר למשא ומתן עם המורים, רצנו אחרי המורים, וככל שרצנו אחריהם יותר, הם תקפו יותר. קודם רצינו לעשות את הכל כדי שלא תפרוץ השביתה והבטחנו להם, אחרי כן רצינו לסיים את השביתה. עכשיו אנחנו מחפשים דרכים למנוע שתהיה שביתה נוספת.

באמצע, מתוך הכוונות הטובות ביותר, קרה עוד איזה דבר: שני ארגוני המורים, הסתדרות המורים וארגון מורי בתי הספר העל יסודיים, היו ביניהם במריבה גדולה כל הזמן, ואנחנו ליכדנו אותם. עכשיו אומר לוין, יושב ראש הסתדרות המורים: אתם הושבתם אותנו על מרכבה אחת, אנחנו מוכרחים לשבות איתם יחד. פתאום שכחו את כל הפילוג שביניהם, את כל הסקנדלים שהיו ביניהם, כמעט עד לאחיזה בגרון אחד את השני.

הוצע למורים לתת תוספת, חלק הציעו לתת החל באוקטובר וחלק הציעו לתת החל ביולי. אחרי כן החלטנו לתת החל באחד באפריל 1970. עכשיו טוענים המורים: הממשלה היא שהחליטה לתת עוד חדשים אחדים אחורנית, החל באפריל. מי אמר לכם להחליט? אתם החלטתם שזה יהיה החל באפריל, תנו החל באפריל את הסכום הגבוה ביותר שאנחנו רוצים. בעצם אני חושב שלא רצנו אחריהם, אלא רצנו אחרי עצמנו. התוספת שאנו כבר הצענו להם מגיעה לסכום של 100 מיליון ל"י. איני רוצה להכנס לפרטים של ענין דרגה ה', או דרגה ד' של מהנדסים. אבל כאמור התוספת שאנו מציעים מגיעה לסכום של 100 מיליון ל"י. באחוזים זה מהווה, יחד עם פעמיים 10% מהשנה שעברה ובערך 10% שיקבלו כולם - תוספת של 35%, זאת אומרת 15% מעל למה שנותנים לאחרים. התביעה אולטימטיבית של ארגון מורי בתי הספר העל יסודיים היא לתוספת של 50%. שלום לוין אומר: תנו לי להיות מלאך השלום ולהציע פשרה שתגיע לתוספת של 40%. אני מציע להקשיב פה לא רק לענין הסכום אלא גם לענין האחוזים. כי יושבים באי כוח של כל עשרות הארגונים והם מחכים לשמוע מה יוכרע לגבי המורים. אומר שלום לוין: אני מציע תוספת של 40%. אמנם אין לי יפוי כוח מהם שהם גומרים על כך, אבל אז לפחות לא נשבות אתם יחד. הוא יכול היה לגמור את ההסכם בלי האחוזים הנוספים, הכניסו אותם לאיגוד אחד ללילה או ליום או לימים אחדים.

אין הם חושבים להתאחד. אילו התאחדו, אולי היה זה שווה לתת את תוספת האחוזים האלה.

והנה כולם מחכים מה יפול בענין המורים. מה קרה למורים? הם עשו אתנו חסד ודחו את מועד הכרעת הסכסוך כסכסוך-עבודה ל-24 בינואר. בקשנו שיחכו עד ה-2 בפברואר. לא הסכימו, אמרו: אין אנו מחכים יותר מאשר עד ה-24 בינואר.

ראש הממשלה אמרה בצדק שצריך לראות גם את כל יתר התביעות. ישנן האחיות, שלאחר שנתנו להן הטבות ספציפיות, הן מבקשות עוד 15.9%. עובדי הרנטגן עובדים חמשה ימים בשבוע, ובכל יום בשעת עבודה פחות מקודם. הם מתעללים בחולים. ישנו ענין של הדירוג האחיד והקשורים בו. בישיבת הועדה הכלכלית של המערך, שבה היתה גם המנהיגות של הסתדרות העובדים, שורה רוח טובה של איזה פרלמנטריזם. השרינו עליהם רוח טובה. הם אמרו שאפשר לגמור עם איגוד עובדי המדינה, שאפשר לגמור עם עובדי הדירוג האחיד. במספר של מאה אלף איש, עם חריגה של 2% מעיסקת החבילה. כולם מדברים על כך שעיסקת החבילה אינה קיימת יותר, שהיא מתה. אני יכול לחיות עם חריגה של 2%. אבל את זאת לא אמרו העובדים עצמם, את זאת אמר איגוד עובדי המדינה. ישנן דרגות במשא ומתן: ישנה ההסתדרות שהיא תובעת. אם היא תובעת מה שהעובדים רוצים או בקירוב למה שהם רוצים, היא מייצגת את העובדים, אם לא - הם מנסים למרוד נגדה. ישנו איגוד עובדי המדינה, שאינו הגרוע ביותר, אחר כך ישנם העובדים עצמם. ראשי ההסתדרות אמרו שעל ידי חריגה ב-2% אפשר לגמור עם כל אלה. איני יודע אם איגוד עובדי המדינה יסתפקו בכך וודאי לא אם הסתדרות הפקידים והפקידים עצמם יסתפקו בכך, לאחר שיראו מה נעשה עם אחרים.

אחרי כן היה סקנדל גדול בבתי המשפט. כל אחד מהשרים לא נעים לו כאשר מתחילות אצלו שביתות. אשכול המנוח היה אומר בהזדמנויות כאלה לשר: התרגל, על תתעצבן, אל תהיה רגיש מדי. והנה קרה הדבר בבתי המשפט, והתחילו טלפונים ימים ולילות. התערבתי בענין, והתערבתי בניגוד לדעת נציב שירות עובדי המדינה. אבל שר המשפטים והמנהל הכללי של בתי המשפט והיועץ המשפטי פנו

אלי. לבסוף התגלגל הדבר כך שהסכסוך צריך היה להיות ביחס לשמשים. אמרתי: זה לא בשבילי. השופטים יודעים שהשולחן הזה אינו יכול לקבוע ביחס אליהם. עם כל יתר עובדי בתי המשפט גמרו. ועכשיו צריך להיות סכסוך בגלל השמשים. אני חושב שנציב שירות עובדי המדינה סלח לי על שהתחמקתי מהסכסוך באיזו פורמולה שמצאה חן בעיני האנשים והעובדים גם יחד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

העיקר שהפורמולה היתה יפה.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

דברתי קודם על שר המשפטים. עכשיו ישנו שר שאיננו פה ויש לו עקרון: צריך לתת.

שר הסעד מ. חזני:

שר הדואר?

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

שר התקשורת והתחבורה. סכסוכים יש לו משני המקומות ויש לו עקרון שצריך לתת והוא מדוכא מאוד מכל הצרות המופיעות אצלו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

היו לו 14 שביתות בדואר.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

מה אני יכול לעשות?

שר הסעד מ. חזני:

כמספר "די".

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

המדינה קיימת כבר 22 שנה, ואני מכיר את האנשים המרכזיים בהנהלת הדואר ובין עובדי הדואר עוד מהימים שניהנתי כמנהל הכללי של משרד האוצר. ישנו רון סגן המנהל הכללי שהוא צריך לייצג את הממשלה. אני יודע את מי הוא מייצג, את הממשלה או את העובדים. ישנו ברנע שכבר יצא לפנסיה.

והנה אומרים שאצל שר התקשורת היו כבר 14 שביתות. מעשה בבעל בית חרושת בלודז שאמר: לו הייתי צריך לשבת שבעה אחרי כל פשיטת רגל, לא הייתי צריך לקום אף פעם.

היו לו 14 שביתות! יש לו עקרון, שצריך לתת עוד כסף ואז הוא יסדיר את העניין, ואם יקבלו משכורת רבה - יעבדו. אין זה עניין שנותנים רק לעובדי הדואר או שנותנים רק למורים. שובתים אצלו עכשיו בשני המשרדים שלו, שובתים עובדי התקשורת ושובתים עובדי הרישוי. אתמול היתה על יד משרדי הפגנה של אלף איש. בינתיים למדתי שישנן כל כך הרבה מכוניות בארץ שעליהן לומדים לנהוג. וודאי לומדים לנהוג אלה שהם מתחת לקו העוני? והנה מופיעים אלף מורי נהיגה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אלה אינם חברי הסתדרות המורים, אל תתן.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

לא אחזור בתוקף על הסכנות שיש במילוי הצעות המורים. אבל אני רוצה להראות שאין זה רק עניין של מורים. והנה לומדים לנהוג על אלף מכוניות.

שר החוץ א. אבן:

זה גם כן חנוך.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אין לומדים ארבע שנים לנהוג.

אחרי כן ישנם עובדי הרישוי. אחרי כן ישנם הפקידים הבכירים שיש להם אפילו כסף להדפיס מודעות גדולות. אין אני קורא אותן. בקושי אני עובר על הכותרות בעתונים, וגם זה ברפרוף. פקידים בכירים מאיימים עלינו.

אחרי כן ישנם עובדי העיריות. אני יכול לספר לכם מה מצבן של העיריות ומה הן תובעות מאתנו. יש סכסוך גדול. אני בין אלה האומרים שהעיריות אינן עושות ולא כלום. וודאי אינן עושות משהו בעמאן עבר הירדן או הגדה המערבית. אבל הן עושות בערים בישראל. יש להן בעיות ויש להן דיפציטים, והעובדים דורשים כסף. ראש עירית תל-אביב, שהוא עדיין ירוק בעינינים אלה, תיאר לי את הענינים בעירית תל-אביב.

ישנו ענין של עובדי הרכבת. היה ענין של עובדים אזרחיים בצה"ל, במפעל הבדק ובתעשייה הצבאית. גמרנו אתם ב-1.8%. אין אני מתפעל מכך כאשר אני קורא בעתונות - אולי אתם מתפעלים - שעובדי צה"ל הוסיפו שעה ליום עבודה ושעובדי מפעל הבדק חצי שעה ליום עבודה. אני יודע שמהשולחן הזה שולחים להם אפילו ברכות על כך. אני שומע ואיני מגיב, אני יודע רק מה שבא למחרת היום. לא עבר חודש, ואת הברכות לא לקחתם בחזרה, אבל את השעה הנוספת בטלו.

מפעל הבדק שילם תוספת, לא שאל אותנו ולא שאל את הצבא. זוהי אימפריה נפרדת.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

למען האמת צריך להגיד שאת הצבא שאל, אבל קיבל תשובה שלילית.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

מפעל הבדק שילם תוספת של 2,800,000 ל"י. אחרי כן בא מנהל המפעל ותיאר את מצבם הכספי. הוא בכוונה לא למד עברית, כדי שלכולם תהיה דרך ארץ בפניו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין זה נכון, אלא שהדברים לא "נדבקו" לו.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

הרבה דברים נדבקו לו, דווקא זה לא נדבק לו? שולחן שלם צריך לדבר אנגלית, כי שווימר לא למד עדיין עברית. בשבוע שעבר בא אלי ותיאר את מצבם הכספי הקטסטרופלי, אבל תוספת של 2,800,000 ל"י שילם.

באו אלי אנשי התעשיה הצבאית. ומבלי להקטין את ערך הכנת המיראז', יכול אני לומר כי כל מה שהתעשיה הצבאית עושה מתנהל באופן משקי יותר ממה שעושה התעשיה האוירית.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

לופט געשעפטן (עסקים הפורחים באויר)!

שר האוצר ושר המסחר והתעשיה פ. ספיר:

איני מצטט את אנשי חיל האויר, כאשר בא עזר ויצמן עם סגנונו הוא וכאשר בא הוד וסיפר שיש להם דברים קשים יותר בתעשיה האוירית. אבל רצו לשכות וגמרנו אתם ב-1.8%.

אני רוצה שתזכרו, פה הוסיפו 1.8% ופה 2%, והמורים, אפילו לפי הצעת הפשרה, באים בדרישה לתוספת של 40%. זה ידליק תבערה מחדש ואת הקרקע עם ד"ר סלובייצ'יק ואחרים.

שר המשטרה ש. הלל:

לרשימה תוסיף שוטרים סוהרים.

שר האוצר ושר המסחר והתעשיה פ. ספיר:

כאשר הגשת לי מסמך, האם חשבת שזה הכל? אחר כך בא ענין של הפרופסורים. אמרנו: תעזבו אותנו עם הפרופסורים, נהלו אתם משא ומתן ישירות. מה שייך ענין פרופסורים לנו? אולם אומר נציב שירות המדינה: זה מתחיל קודם עם פרופסור מן המניין, אחרי כן עם פרופסור שלא מן המניין, אחרי כן בא מרצה בכיר, אחרי מרצה, אחרי כן באים מדריכים וכל אלה קשורים אחד בשני.

וודאי היתה שיחה טובה ונעימה במערך על כל הענינים האלה. אבל אמרתי גם בראיון שנתתי וגם בשיחה עם המזכיר הכללי של ההסתדרות, שאנחנו רוצים לשמור על עיסקת החבילה. אולם אנשי האיגוד המקצועי, אם לא בן-אהרון ואברמוביץ, אבל החל מזון בר, מחכים רק לכך במה ייגמר פה כל הענין. ורוצה אני לומר משהו לא מבחינה תכסיתית: במשך שנים שעברו עם כל מה שישנו, הרי מתוך כל העסק של העובדים, עובדי הייצור בארץ הם העובדים השקטים ביותר. אין זאת אומרת שהם אינם תובעים תוספות ושהם לא שלחו תזכירים שבהם נפחו את כל ענין היוקר ושלא זרמו אלינו במאות ובאלפים מכתבים ותזכירים ומברקים - אלינו, להסתדרות ולמרכז מפ"ם: הבו לנו תוספת היוקר מיד. אבל, בסופו של דבר, הסתפקו עד עכשיו במה שהסתפקו. אבל אם יינתנו התביעות שהוצגו לפניכם היום, הריני יכול להגיד שמה שניבאו בשנת 1970 ושלא התקיים, יתקיים בשנת 1971, וזה לא רק מפני שאלה שניבאו בשנת 1970 מתנבאים גם עכשיו ואומרים ומזהירים, אלא לי מספיק מה שאני מבין ומה שאני יודע ומה שיודעים אלה שאני עובד אתם. את זאת יכול להבין כל בר-דעת.

אמרתי כבר בישיבה הקודמת: לפעמים התפעלתי מהאקטיביות של המנהל הכללי של משרד החינוך ושל סגן שר החינוך. אבל עליכם לדעת: כי במה שיוכרע בענין המורים, יוכרע בשביל כל עובדי ישראל לדרגותיהם השונות. אין לי שום טענה נגד שר החינוך, אם כי לפעמים נשמע איזה מתח בתביעות שהוא מגיש וגם אחרים. אני יודע שהוא ואחרים צודקים בתביעותיהם. גם לי היה נעים לתת מה שנחוץ לסעד ולבראות ולחינוך, ולתת בכלל כדי להרים את מצבם או להיטיב את מצבם של החלשים, של בעלי ההכנסה הנמוכה. הם אינם חלשים מפני שנולדו חלשים, אבל הם בעלי הכנסה נמוכה. שמעתי רק בשבוע שעבר כל מה שנחוץ לסעד. ראש הממשלה הפנתה את

תשומת לבי לענין הילדים המפגרים. ויש בעיות אחרות בישראל. יש בעיות שאפילו הזניחו אותן קצת בארבע השנים האחרונות. יש, לעומת זאת, דברים שאני שואל את עצמי: איך יכולנו כך לקיים דברים שונים ואף להגדילם תוך ארבע השנים האלה למרות המלחמה? אני שואל זאת ביחס לחינוך: איך יכולנו כך להגדיל אותו ולהקציב סכומים כאלה לחינוך? נכון שלחינוך ניתן פחות כסף מאשר לבטחון. היה נעים לי יותר לו יכולנו לתת עוד כסף לחינוך ולדברים דומים. אבל אם יוכרע היום ענין החינוך כפי שדורשים המורים, לא צריך לדון כבר על ענין האחיות. תמיד אני נזכר בדברי יגאל אלון, בשעה שהיה ראש פלמ"ח, על תלמידי השמיניות, כאשר היתה בשנת 1948 השאלה אם ילכו לצבא או לא ילכו. הוא אמר: הם לא הצביעו בידיים, הם הצביעו ברגלים והלכו לחזית.

ביחס לאחיות כבר לא נצטרך להצביע. בשבילן זה נגמר באותו יום ביחס לתביעות החדשות שאפילו לא נכנסתי עדיין למשא ומתן ביחס אליהן. ישנו איזה קמיע: אם אין מסדרים את הענינים איתי, הולכים לוועדת השרים לעניני שכר. בוועדת השרים לעניני שכר אני מציג את התמונה הכוללת ולא רק קטע של התמונה, ואלה החושבים שיהיו "גואלים" את הענין נרתעים.

לגופו של ענין המורים: אתם יודעים כמה שעות המורים עובדים. אין זה חשוב מה שמישהו מספר לי: איני עובד בשתי משרות או בשתי משרות וחצי, לי אין שעורים פרטיים. איני רוצה להכנס לענינים אלה. איני מתעניין בכך ולא בקשתי להראות לי אף תיק. אבל אני שואל את אנשי מס ההכנסה שאלות כלליות. אני גם לא מספר להם מה שאני יודע. שאלתי אותם: אתם כבר נתקלתם בחשבונות למס ההכנסה שנותנים לכם פרטים על הכנסות משיעורים פרטיים? הביטו עלי מה אני שואל. אבל אמרו שיבדקו את הדבר. הם לא שמעו עדיין דבר כזה. אבל הריני רואה את הילדים. אני שואל: מה זה אינך עכשיו בבית הספר? הוא עונה: שמונה ימים חופשת חג החנוכה. נסו לבקש אצל המורים, שאין להם משרות שניות, שיתנו - מורי בתי הספר התיכוניים - עוד שעה 25 על 24 השעות או עוד שעה 31 אצל מורי בתי הספר היסודיים! אם שלום לוי יצביע בעד דבר כזה, הרי תוך שעה הוא יאבד את כל הפופולריות שלו ואת כל הערכת המורים, בבת אחת יאבד את עולמו.

אני יודע את כל הדברים. לא נעים לשר החינוך
 החדש להתחיל בזאת. אני יודע שזה מאוד לא נעים. אני יודע שזה איום אם 800,000
 ילד יסתובבו בחוץ. אבל עוד איום יותר יהיה אם המדינה תכנס לכף הקלע של
 אינפלציה דוהרת שלא תצא מזה, לא עם העובדים השונים ולא עם המורים ולא עם כל
 היתר שהם ברשימה. בלילה תוך הישיבה הכינותי את הרשימה מי תובע כסף. וודאי עוד
 שכחתי את מישור.

שר הסעד מ. חזני:

תוסיף את העובדות הסוציאליות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא צריך להוסיף. זה יבוא באופן אבטומטי.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אני יכול להוסיף לך הרבה. יש לי פה רשימה שנתן
 לי פלד כמה פעמים ישבו עם המורים ואיך ישבו אתם. אוכיח בויכוח אתם שהתעלמו
 מאתנו. הוזהר, פלד, אל תתן לי מסמכים.

המנכ"ל מר א. פלד:

למה לא?

ראש הממשלה ג. מאיר:

מפני שהוא משתמש בהם.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

מ-25.9 עד 25.10 בלילה ישבו אתם 25 פעמים ואחרי כן וודאי עוד 25 פעם. הם לא זזו בנקודה. ואם הממשלה תחליט לתת להם מה שהם תובעים, הרי תפקידי יהיה רק להגיד מה יהיה למחרתו. אין זאת אומרת שאני למחרת היום אצא ואטלפן לפקידים הבכירים וליתר הפקידים ולעובדות הסוציאליות: בואו לקחת! אאבק אתם. אבל אחרי ההכרעה כאן בענין המורים, המאבק יהיה אבוד למחצה או לשלושת רבעים. ואני חוזר על כך השכם והערב.

אתמול הוזמנתי לטלוויזיה הלימודית לראיון עם בת, שהיא תהיה וודאי פעם קריינית לפי הופעתה (עלי תיאמר הופעה כזו!) ועם שני בנים. והם שאלו את כל "השאלות הטובות". אני מסביר השכם והערב: כל הרוצה יותר כסף וחושב שהוא ישיג מה שהוא רוצה, הרי הכסף יהיה פחות ערך. ביחס למורים אוכל לומר, שתהיה זאת הונאת דעת, כי כאשר יראו מה שיירד מהכסף שיקבלו - הסברתי זאת אתמול לתלמידים - 82 אגורה או 75 אגורה ללירה ומחר ישלמו בעד מצרכים יותר משלם משלמים היום, הרי תהיה זו רמאות לומר למורים שיקבלו יותר כסף.

ועוד הערה. כאשר המורים יגמרו פה את המערכה שלהם, שכולם מחכים לה, חושבים כי אז ספיר יציע את האלטרנטיבה שלו. איני מציע ואין לי מה להגיד, הממשלה תגיד מה שתמצא אחרי כן כאשר יחסרו לה עוד מאות מיליוני לירות.

אחרי כן יתחיל ב-28 בינואר הבירור בענין הפער. על פתיחת הפער בינם ובין האקדמאים האחרים. לא רציתי שיהיה סכסוך בשביל זה. הסכמתי שיתחיל בירור כזה. אבל הוא וודאי יימשך ששה חדשים. מפעם לפעם אסע.

בירור זה צריך היה בעצם להתחיל ב-1 בינואר, אבל הם בקשו לדחותו עד ה-28 בינואר. כיום הם דורשים עוד כסף ועומדים מולנו עם אקדח ביד ועם איום השביתה ש-800,000 ילדי ישראל יסתובבו בחוץ. הם יבקשו אחרי כן עוד 20% לגישור הפער. פעם כבר הרוויחו אצל שופט בית הדין העליון זוסמן 18%. אני יודע את הנקודות שיכניסו לתוך הסכסוך. נקודה ראשונה: מתי נסגר הפער ומתי נפתח הפער? ועוד יטענו שאת התוספות צריך לחשוב לחשבון העבר, לפני שקבלו את החשבון. הם טוענים ומהנדסים טוענים לא פחות מאשר ד"ר סולובייצ'יק וחבריו. קבלתי פתקא שהפרופיסורים כבר דפקו אתמול ברעם גדול על השולחן.

וודאי זה דבר אחרון שהייתי רוצה שיווצר מתח בין שר החינוך לבין שר האוצר בעניני שכר. אני רוצה אפילו להתחלף עם התפקידים. אבל אני מבקש לא לראות את זאת כענין של המורים בלבד, אלא כענין של המשק כולו.

נאמתי בכנסת על התקציב ואיש לא ערער על נאומי בכנסת. שלושה ארבעה שרים, שנתתי להם מראש לקרוא את הנאום, וכן ראש הממשלה אמרו לי: זה נאום טוב. אילו ראש הממשלה היתה אומרת לי מה יקרה אם השכר יעלה מעבר ומעל לעיסקת החבילה, הייתי מוחק דברים שונים בנאום. היא לא אמרה זאת ושרים אחרים לא אמרו זאת, כי הם מכירים את הענין. אחרי זה יש לי אפילו קצת תרעומת בנקודה זו. כולם שמעו את הענין וידעו אותו. והנה יש המנסים עכשיו לעלות על דרך ההתנגדות הקלה יותר, שהיא תפתח לא סדק, אלא זאת תהיה פריצת סכר בחומה אשר בקושי מנסים לקיים אותה, אולי גם לא תעמוד אחרי זה, כי תהיה זאת אקומולציה לסכומים שנתנו בשנה שעברה ולפני שנתיים ולכסף שאנחנו לוקחים מבנק ישראל וכל מה שאנו עושים. כל זה מצטרף אחד לאחד, וכאשר זה מצטרף, זה לוחץ יותר.

לא יכולתי להקל את החיים לא על שר החינוך ולא על שר הבריאות ולא על שר התקשורת והתחבורה.

רציתי לומר עוד איזה שהוא דבר, ובענין זה יש לי אפילו קצת תרעומת, ואני רוצה שזה יירשם בפרוטוקול. אין זה נעים כל כך, אם לא להשתמש בביטוי אחר, שפרט לשניים ואולי שלושה שרים, כולל ראש הממשלה, האומרים איזה דבר בענינים אלה, הרי כל היתר מדברים על כך כאילו זה ענינו, משחקו ומאבקו של ספיר. אתם אוהבים לנאום בשבת מעל במות-עם, ולדבר ברדיו ובטלוויזיה ועם העתונות. לא שמעתי שאחד או שניים יגידו איזה פסוק בענין זה. ביחס למה שאינכם מסכימים, אתם צריכים לבוא לשולחן הזה ולומר זאת. תדברו חצי שעה פחות על פוליטיקה. יגידו: ספיר, נקטת בלשון או באמצעים שאינם נחוצים. את זאת אינם עושים. אני מוכן אפילו להשתמש בביטוי שהתנהגות כזו אינה חברית. לא שמעתי שאנשים הוציאו הגה מפייהם בענין זה. אם כן, יואילו למצוא את זאת ולהראות לי. אז תהיה לי פחות אי נעימות ותרעומת על אי-חברות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

רק הערות מספר. ספיר אמר שבזמן הסכסוך עם האחיות אמרו שרים וגם אחרים שהתביעות שלהן צודקות. אני הייתי אחת מהם שאמרה כך. אמרתי לאחיות במפורש שאני חושבת כי התביעות שלהן צודקות. אבל הוספתי ואמרתי: גם בקשר לתביעות צודקות יש סולם עדיפויות ויש עכשיו דברים צודקים יותר, אם כי הרבה פחות סימפטיים, מאשר ענין האחיות, אבל הדברים האלה הם צודקים יותר. לתת לצה"ל כל מה שאנחנו יכולים לתת, זהו הדבר הצודק ביותר. וישנן שכבות, שהתביעות שלהן צודקות יותר, ואני יודעת שאיננו עושים את הכל למען השכבות האלה, מפני שעכשיו לא הזמן למילוי כל התביעות שאני מכירה בהן שהן צודקות. בכלל, לעמוד נגד תביעה לא צודקת, זה ענין פשוט. הקושי הוא לעמוד נגד תביעה צודקת. אמרתי זאת לאחיות. אמרתי להן זאת בפומבי. אמרתי זאת אפילו בחגיגה לחמשים שנות ההסתדרות. כיוון שכך, אני חושבת ואין לי קושי להגיד בפומבי מה שאני חושבת.

דבר שני: איני יודעת אם שיטת השכר שלנו היא נכונה או אינה נכונה, טובה או אינה טובה. אני לא כתבתי את המלט ולא חברתי את שיטת השכר. לא אני המצאתי את זאת ואיני יודעת אם אפשר לנהוג אחרת. איני מבקרת

את השיטה ומי שנושא באחריות לשיטה זו. אני יודעת ששיטה זו נמשכת מזמן, אם כי לא תמיד הבינתי מדוע סוג זה של עובדים צריך להיות קשור לשני ולשלישי, מדוע כל השרשרת הזאת, שאם מוציאים מתוכה חוליה אחת, כל השרשרת מתפרקת. איני יודעת אם זה צריך להיות ככה. אולי צריך לחשוב על ענין זה. אבל אני חושבת שאסור לברוח מהעובדה. העובדה היא שקיימת שיטה כזו וככה זה.

ישב אצלי שלום לוין לפני ימים אחדים. אמרתי לו: הרי אתה יודע שאם נניח שאנחנו מסדרים את ענין המורים, אתה יודע שלא סדרנו שום דבר בכלל.

אני מכירה חברים שלי, עובדים בכירים. והנה, במשרד אחד בא אלי עובד בכיר ואומר לי בצחוק: את יודעת, קבלתי אתמול מכתב שאני מתמרמר. נודע לי שאני מתמרמר. אמנם הוא עצמו ואולי עוד חמשה שכמותו אינם יודעים שהם מתמרמרים, אבל מודיעים להם מטעם הארגון שהם צריכים להתמרמר. אנחנו יודעים שהכל קשור זה בזה. לכן בקשתי את שר האוצר להביא בפנינו את החבילה כולה, מפני שאין מנוס. אנחנו יושבים פה כממשלה אחראית לכל המשרדים. איני זוכרת דבר שזעזע אותי כל כך כמו כאשר לפני ימים אחדים בא אלי שר ואמר: צריכים לתת; מצב הפועלים והעובדים במדינה לא טוב וצריכים לתת. אמרתי: אני מסכימה. אבל מניין לתת? הוא אמר: יש עכשיו כסף. קבלנו השנה 500 מיליון דולר ונקבל בשנה הבאה עוד 500 מיליון דולר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הכסף הזה כבר בכיס?

ראש הממשלה ג. מאיר:

ואם הכסף כבר בכיס, ניתן אותו לתוספת-שכר? את זאת אמר אחד השרים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

עכשיו את מחשידה 17 שרים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

את זאת אמר אחד השרים שהוא עוסק לא פחות מאחרים בעניני מגביות. אין זה אלמוגי שחזר לפני זמן מה ואין זה יגאל אלון שחזר אתמול. אבל זה אחד השרים הנוסע מזמן לזמן לעניני מגביות.

השר י. גלילי:

זה 8 שנים שלא נסעתי לשום מקום.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם כן, מי זה?

ראש הממשלה ג. מאיר:

עכשיו מדברים על איש שאיננו ניכסון, אבל יהודי שאני ואתה ואחרים באים אליו ואומרים לו: נתת בשנה שעברה שלושת רבעי מיליון דולר, השנה תתן מיליון או מיליון ורבע, ובשנה הבאה תתן עוד יותר. סיפר לי אתמול יגאל אלון באיזו התלהבות חזר מיהודי ועידת הבונדס המקבלים עליהם התחייבויות. האם נעיצ לבוא אליהם ולהגיד להם שהכסף שלהם יילך לתוספות-שכר? מה יהיה התוקף שלנו לבקש מהם עוד כסף ועוד כסף? לצרכי מלחמה - כן, לצרכי עליה

וקליטה - כן, לצרכי פיתוח הארץ - כן. אלה הם ענינים כללי יהודיים. אבל להיטיב את חיי? האם נהפוך את עצמנו לכולל גדול אחד? הוא אומר: יהודים לא יתנו כסף למטרה זו. וגם אם יתנו, אתה תבקש? אתה תעיז להסביר לו בשביל מה הוא נותן כסף? אני לא. נסעתי קצת בחיי למפעל הבונדס ולמגביות. אני מוכנה להמשיך ולנסוע, אבל בתנאי אחד: לא לבקש נדבות. אף פעם לא בקשתי נדבות. בקשתי לצרכי העם היהודי, מפני שאני משוכנעת שמדינת ישראל היא לצרכי העם היהודי, לצרכי כל יהודי ויהודי, גם כאשר הוא יושב במקום שהוא יושב.

אנחנו צריכים לדעת למה אנו הולכים. ספיר אמר באיזה מקום שהוא בטוח כי במשרד הבטחון כבר דנים על המטוס שיבוא אחרי הפנטום. אני בטוחה בזאת. ובצדק הם דנים על כך. אנחנו צריכים לדון על ענינים בקונטקסט זה, עם כל מה שעומד מולנו. כולם צודקים, כולם מקופחים, לכולם מגיע. אולם השאלה: מתי אנחנו יכולים לעשות זאת? גם אני יכולה לקבל את העצה ששמעתי אתמול ממשהו, לא משר: צריך לתת גם למורים וגם לאחרים מה שהם תובעים, ואחרי כן לבוא לכנסת ולהעלות את מסי העקיפין, ואז ממילא לא יישאר להם שום דבר. אמרתי: מדוע רק מסי עקיפין? מדוע לא מסים ישירים? אמר: גם מסים ישירים.

אני מציעה שאם הממשלה תחליט שמעלים את השכר, והעלאה זו תסתכם במאות מילוני לירות, תחליט הממשלה שעל שר האוצר ללכת לכנסת, עוד בטרם אושר התקציב, ולהגיד: חברי הכנסת! הצעת תקציב זו הוכנה עוד לפני המבול, עכשיו הגיע המבול, התקציב שלנו אינו מתאזן. כיוון שאינו מתאזן, נחוצה לי העלאה כזו וכזו של המסים. תחליט הכנסת מה שתחליט. אולם אין אני מסכימה לעשות מעשה רמאות. זה לא. זה צריך להיות על השולחן ולא מתחת לשולחן.

שר העבודה י. אלמוגי:

אחרי מבוא כזה קשה לדבר.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

משחק השח הזה הוא קשה, גם אם נעימת הויכוח
בבירור הזה איננה בשום פנים ויכוח אישי אלא ויכוח עניני.

אני רוצה להבטיח לשר האוצר, שאנשי משרד החינוך
ואני בכללם, לא אמרנו למורים, לא במישרין ולא בעקיפין, מהי ההצעה שאנו תומכים
בה ואם יש או אין ויכוח בינינו לבין האוצר; אם כי בהזדמנות אחת שבה קיימנו
בירור מפלגתי בנושא - וזה אינו אסור בחיים הדימוקרטיים - בירור שבו השתתף גם
שר האוצר וגם אני וגם לפחות אחד מנציגי המורים שהוא חבר המפלגה, ששנינו חברים
בה, יכול היה לעמוד על הניואנסים. אבל אז גזרנו עליו ועל עצמנו שתיקה בפומבי,
שאינן זה עניין לא לציטוט ולא לייחוס. פרט לאותו מקרה, לא אני ולא סגן השר ולא
מנכ"ל המשרד, רמזנו אפילו רמז קל על כך, וגם לא באותה השיחה הרשמית שקיימנו
לפני שבוע עם המורים. הסברתי להם שאנחנו בודקים את העניין בכללותו ובקונטקסט
הזה של בעיות השכר בכללותן ולא רמזנו על חלוקי דעות. אבל אם דברים מסויימים
מסתובבים בטורי עתונים, הרי דבר כזה וודאי אפשר לנחש. מישאו רצה לבשל מזה
דייסה, שהנה אני מתפטר או ששר האוצר מתפטר, או שהסוף יהיה שתתפטרו משנינו. אני
מניח שזה לא נבע משנינו וגם לא ממשרד האוצר.

כאשר ספיר רוצה להגיד "לא", הוא אומר: לבי עם
שר החינוך. אני רוצה לומר: לבי עם שר האוצר. אבל אני יודע שכל התביעות בסופו
של דבר מתנקזות על שר האוצר. אין מנוס מזה. זה טיבו של תפקידו. זה טיבעם שלי
ושל האחרים לגלגל את כל התביעות על שר האוצר. אבל לא המשתי את צווארי מהחלק
הקשה של המשא ומתן. אבל זה טיבו של משרד האוצר, שהוא מרכז את ההוצאות והוא
מרכז את ההכנסות. אני מבין שהוא רואה את כל ההוצאות מתנקזות אליו.

בכל זאת אני רוצה לומר שבעית המורים היא בעיה מיוחדת במינה. אם צריך לדון על כל תביעה ותביעה, כאשר כל התביעות הן ברקע, הרי צריך לראות גם את הייחוד שבבעיה זו ולא רק את השפעתה על כל התביעות. רוב התביעות שהוצגו למשרדים השונים ובמישרין לנציבות שירות המדינה יהיו לפני שהמורים התחילו בתביעה שלהם ולפני שנענו להם באופן חלקי. אין זה ככה שכל תביעות העובדים וכל מה שנתנו להם התחילו עם תביעות המורים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה התחיל עם תביעות 400 עובדי הרנטגן, רק 400.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

כך גם אמרתי.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אם הפרופסורים בקשו כסף וקבלו הרבה כסף, הרי זה אינו קשור עם המורים. אם ד"ר סולובייצ'יק וחבריו, שאינם מתים ברעב, קבלו הרבה כסף, זה התחיל לפני המורים ונמשך אחרי כן. הוא הדין עם עובדי הדואר ששבתו לפני זה והם שובתים אחרי זה. עסקתי בזאת כאשר הייתי בתפקידו של אלמוגי. ראיתי איך הדברים התגלגלו. הייתי רוצה שתאזינו רגע לבעיתם המיוחדת של המורים.

אבל לפני שאכנס לעצם הענינים, אסלק מהשולחן מספר אי הבנות. נכון שלמורים יש חופשות ארוכות והם עובדים בשעות קצרות יותר - אם המדובר הוא על העבודה הפרונטאלית בשדה. אבל מספר המורים המועסק יותר מאשר במשרה אחת הוא אחוז לא גדול מכלל צבור המורים. מתוך 30,000 המורים יש אולי כאלה 2,000.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

על כל 30,000 המורים.
אנחנו מדברים על מורי בתי הספר התיכוניים ולא

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

השכר הרי צמוד.

מדוע עובדים מורים יותר מאשר במשרה אחת? (א)
מפני שיש מחסור חמור במורים, והביקוש עולה על ההיצע, ואנחנו לפעמים מתחננים בפני מורים לעבוד יותר מאשר במשרה אחת, כי אחרת הילדים לא ילמדו את המקצועות הדרושים. (ב) שכרם נמוך, והם רוצים להתפרנס בכבוד. אם יהיו יותר מורים, פחות נבקש ממורים לעבוד במשרה שניה. אם השכר יהיה טוב יותר, אולי יש תקווה שיהיו יותר מורים.

אי אפשר למדוד את מספר שעות העבודה של המורה לפי מספר השעות שהוא מלמד בבית הספר. הוא נמצא בבית הספר הרבה יותר מאשר לפי שעות-ההוראה. שנית: המורים לוקחים אתם הביתה הרבה עבודות לתיקון. אצלנו אמנם הממוצע בכתה הוא 40 תלמיד, אבל נניח שיש רק 37 תלמיד בכתה. לקחת הביתה למעלה משלושים מחברות, אם זה חבור, או במקצועות המתמטיקה או בכל המקצועות האחרים, הרי זוהי עבודה גדולה בבית. אנחנו מטילים עליהם כל מיני השתלמויות בחופשות. זוהי עבודה מפרכת הדורשת הרבה עצבים, ואין אני חושב אותה לעבודה שירותית, זוהי עבודה יצרנית ממדרגה ראשונה. אין אני מזלזל גם בשירותים. במשק המודרני, השירותים אינם פחות חיוניים מאשר הייצור. הטענה שהם עובדים פחות מאשר אחרים, אינה תופסת בעיני. העבודה של המורה היא קשה בעיני, אם אנחנו רוצים שהוא יעשה עבודה כהלכה וישקיע גם טיפול אינדיבידואלי בתלמידים גם אחרי שעות העבודה בבית הספר.

יש לנו הצעות במשרד החינוך והתרבות איך להתגבר על ענין השעורים הפרטיים, איך לעשות זאת בצורה צבורית יותר וזולה יותר וליטול על ידי כך את האפשרות ממורים הרצים אחרי שעורים פרטיים. אבל איני עומד על זה היום כדי לא להרחיב את החזית.

קיימת בעיה נוספת: שכרו של המורה בהשוואה לכל אקדמאי אחר - ואני מדבר על המורה האקדמאי - הוא מקופח בכמה צורות. ראשית: השכר ההתחלתי הוא נמוך יותר מאשר השכר ההתחלתי של אחרים, אם לדבר על שכר ריאלי ולא על שכר נומינלי. איני מדבר על מה שכתוב שצריך להיות אלא על מה שקיים באמת בשירות המדינה. למשל, אם כתוב שמורה צמוד לשכר מהנדס בדרגה ז', הרי בתקן כתוב שמהנדס בדרגה ז' מקבל כך וכך, אולם למעשה אין בשירות המדינה מהנדסים בדרגה ז'.

שר התיירות מ. קול:

גם לא בדרגה ו' וגם לא בדרגה ה'.

שר הפנים י. בורג:

יש שוק חפשי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

נאמר שאין המהנדסים והמורים צמודים לשום דבר. אני רוצה לדעת מה השכר של המורה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

(א) בחוזים הקודמים הוצמד שכרו של המורה לשכר הנומינלי של מהנדס בדרגה ז' ולא לשכר ריאלי. המורה מקבל עד היום לפי מהנדסים בדרגה ז'. (ב) כל אקדמאי אחר בשירות המדינה מתקדם בשלוש צורות: (1) הוא מתקדם על ידי התקדמות בדירוג, מה שאין אצל המורים, כל המורים מתקדמים רק בוותק. (2) הוא מתקדם על ידי קידום הוותק שלו, ולעתים בכמה מקצועות גם על ידי זחילה אחרת. המורה אינו יכול להתקדם אלא על ידי הוותק בלבד, ואז יש גם מכסימום שהוא מגיע אליו, וזהו ואינו זו מזה, בעוד שעמיתו האקדמאי, שלמד לא יותר ממנו, מתקדם בקפיצות, ותוך מספר שנים הוא כבר הרבה לפני המורה. ומה לעשות? כאשר שני צעירים גומרים אותה האוניברסיטה, והאחד פונה להוראה והשני פונה לשירות המדינה לתפקיד אקדמאי אחר, הרי תוך זמן קצר הם מוצאים את עצמם בפער גדול ביניהם, והמורה אינו מבין מדוע הוא צריך לפגור אחרי כל אינטליגנט אחר, עם כל הכבוד לכל האינטליגנטים האחרים. ואז נוסף לבעיה הכלכלית מתווספת הבעיה החברתית והסטאטוס החברתי והתיסכול הנובע מזה, ויש בריחה ממקצוע ההוראה.

עכשיו, לגבי מספרים. עוד אבקש אחרי כן מהמנכ"ל לתת את הניתוח כולו אם הוא יהיה נחוץ. לפי הטבלה שבידי, ואין עליה חלוקי דעות בינינו ובין האוצר, מורה בתואר מ.א. מתחיל מקבל לפני ההוספה החדשה 688.32 ל"י לחודש, וזה אחרי עיסקת החבילה. מדובר על שכר ברוטו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מדובר על מורי מ.א. בבתי ספר תיכוניים?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לא חשוב באיזה בית ספר הם מלמדים, רובם המכריע מלמד בבתי ספר תיכוניים. אחרי וותק של 21 שנה מגיע מורה כזה למשכורת של 1473.79 ל"י. מורה ב.א. מתחיל מקבל 637.80 ל"י, מורה מוסמך מקבל לפי אותו דירוג 575.08 ל"י. כל זה לפני התוספת האמורה. תבינו אחרי זה את לבם של המורים.

זוהי משכורת שאינה מושכת אנשים לעבוד בהוראה. למשכורת כזו הולכים אנשים שאין להם ברירה. מי שיש לו ברירה, בורח ממשכורת כזו. אם הוא אידאליסט, יילך לקבוצ. אבל אם הוא צריך לחיות בחברה בלתי-שוויונית, בחברה מדורגת, הרי רק מטורף יילך למשכורת כזאת, בין אם הוא אקדמאי ובין אם אינו אקדמאי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ועכשיו, אחרי התיקון. מה יהיה שכרו?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

עכשיו, אם נשכנע אותם לקבל שכר התחלתי לאקדמאי בהשוואה לדרגה ה' מהנדסים, הרי מורה מ.א. יתחיל בשכר של 797 ל"י, מורה ב.א. בשכר של 738 ל"י ומורה מוסמך בשכר של 654 ל"י. זוהי כמובן תוספת ניכרת.

אגיד משהו על האחוזים שזה מוסיף. יש פה תוספת ניכרת באחוזים וגם בלירות, אבל זו נשארת עדיין משכורת נמוכה מאוד ואין למורה כל סיכוי להתמודד ולהשתוות עם עמיתו האקדמאי במקצועות אחרים בשירות המדינה.

השר י. גלילי:

כמה זה יהיה נטו?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני, באופן עקרוני, מסכים והם מסכימים שזה יהיה ברוטו. המסים נגבים לפי קריטריון אחר. כדי להשלים את מה שאמר שר האוצר לגבי ההצעה של הסתדרות המורים, לגבי הצעת הפשרה של שלום לוין, אוסיף כמה דברים. למרבה הצער אנחנו מנהלים משא ומתן מקביל עם שני ארגוני מורים. אני חושב כל

השנים את הפילוג בין המורים לאסון. הוא מרבה התחרות, הוא מרבה תביעות, הוא מרבה קיצוניות והרבה סיבוכים כתוצאה מהפילוג הזה, כולל בעניני הוראה ממש.

עכשיו לענין הרפורמה. הצבעתי בעד הריפורמה אחרי שתי שיחות ארוכות עם שר החנוך והתרבות המנוח ועם פרופסור פראוור שעזר על ידו איזה זמן. שוכנעתי בטיבה. היום אני משתכנע בזה עוד יותר. אמנם לי יהיה קשה להצביע בעד הריפורמה, כי חלק ניכר מחברי המפלגה שלנו, אחדות העבודה לשעבר, התנגדו לריפורמה. שוכנעתי בתועלתה. עכשיו מכינים הצעות חשובות כדי להגביר את החינוך, וזה עולה הרבה כסף. החינוך עולה הרבה כסף. הוא יעלה בתקופתו של יגאל אלון לא פחות משעלה בתקופתו של זלמן ארן המנוח, או שלא יעלה בכלל. אז זה יהיה קל מאוד. זאת אני אומר לא לשר האוצר אלא לעוזרי שר האוצר.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אין עוזרי שר האוצר. מה שצריך להגיד לשר האוצר, צריך להגיד לו ולא להרביץ בו דרך העוזרים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

על הריפורמה ישבה הכנסת כמעט שלוש שנים. איני מכיר אף ממשלה אחת בתולדות הפרלמנטריזם הישראלי ובתולדות ממשלות בישראל שדנה בשאלה אחת בפירוט כזה ובתקופה ממושכת כזאת.

סגן השר א. ידלין:

היו גם בירורים צבוריים לפני כן.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אין בעיה שנידונה מתוך מאבקים צבוריים כאלה כמו בעית הריפורמה. אבל הריפורמה חשובה מאוד לקידום החינוך, אם כי הסתדרות המורים מוסיפה להתנגד לריפורמה, ואני חושב שהשביתה הבאה תהיה על הריפורמה ולא על בעית השכר.

הקלנו על מצבה של הסתדרות המורים. היום שלום לוין הוא גבור חיל, ואני שמח על כך. אבל היה זמן שלא עבר יום שלא טילפן אלי ושלא ביקש פגישה נוספת אתי נוסף לפגישות שהיו לו עם סגן שר החינוך והתרבות ועם המנכ"ל, כדי לספר לי באיזה מצב של התפוררות נמצאת הסתדרות המורים. יעיד על כך השר גלילי שהשתתף בישיבה אחת ושמע דיבורים על כך: הנה אלה שובתים ואלה כאילו אינם מזדהים עם תביעות המורים. כל פעם היה בא שלום לוין וזועק לשמים: הסתדרות המורים מתפוררת, מורי בתי הספר התיכוניים עוזבים את הסתדרות המורים, מורי חטיבת הביניים עוזבים. חברים מאשקלון לא הסכימו לבוא לראות אותו, הוא צריך היה לנסוע אליהם. ועוד כל מיני דברים כאלה. לא זזנו אף צעד אחד, ועמדנו בהתחייבותנו שלא להציע הצעה מבלי להתייעץ עם שלום לוין, כולל היוזמה שלי להפגיש אותם יחד. רק לאחר שבררתי את העניין עם שלום לוין, הצעתי מה שהצעתי. הוא ניתלה בכך כבעוגן הצלה. בלי בטחון הוא הציע בועדת השכר לתיכוניים, להופיע יחד עם הכלליים מבלי בטחון שהם יקבלו זאת. שמחתי ששני הצדדים נענו להצעה ונפגשו. הודות להופעה המשותפת שלהם הצלחנו לגמור את השביתה. אחרת היתה נמשכת עד היום. השביתה הקודמת שהיתה, איני זוכר אם בימי אבא אבן ייבדל לחיים ארוכים או בימי זלמן ארן ז"ל, נמשכה למעלה מחדשים. הודות למפגש זה נמנעה בכל זאת הכרזת סכסוך עבודה חדש לפני שבועיים וחצי. בעניין זה מיתנה הסתדרות המורים את ארגון המורים בבתי הספר העל יסודיים.

ואז אמר לי שלום לוין: לא ידעתי אם ההצעה שלך נבעה מתמימות, כדי לא להגיד טפשות, או מגאונות.

סגן השר א. ידלין:

לפי גישת ספיר תמימות זהו קומפלימנט.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

איך תקבע? הדבר תלוי בכך אם תצליח לשכנע אותם שלא יכריזו על סכסוך עבודה. כעבור 24 שעות טילפן אלי שזו היתה הצעה גאונית, כי הם לא הכריזו על סכסוך עבודה. אמנם סכסוך-עבודה הוא באופק.

שלום לוין נכנע בשעתו לבקשתי ולבקשת שר האוצר וחתם על הסכם עבודה. הוא עשה זאת מתוך הנחה שבועדה הפריטטית יקבל כל מה שמגיע למורים, ולא שהוא ויתר על התביעות הבסיסיות של המורים. הוא הסביר לחבריו המורים מדוע אין הוא שובת. הוא הסביר זאת גם מעל במת הכנסת: יש לי אמון בממשלה, היא תקדם את שכר המורים קידום ניכר, לכן אנחנו מתנגדים לשביתה.

אני חושב שהמשא ומתן עם המורים מתנהל כשורה, בין אם הוא נעשה על ידי השרים, שר החנוך והתרבות ושר האוצר, ובין אם הוא נעשה על ידי שר החינוך והתרבות עם צוות משותף של עובדי משרד החינוך והתרבות ועובדי משרד האוצר.

הויתור היחידי שעשינו היה בדבר תאריך הריטרואקטיביות. לדבר על פחות מדרגה ה' איש לא חשב. יכול להיות שלולא סרבנו בשעתו להסכים לדרגה ה', לא היתה פורצת השביתה. עשינו את הויתור בדבר תאריך הריטרואקטיביות משום הטעמים הבאים. קודם כל, משום שהיה לו הגיון. אמרנו, כיוון שהיתה סחבת במשא ומתן, הרי מתחיל השכר החדש מתאריך פקיעת החוזה הישן. שנית: יסלחו לי אנשי האוצר, כולל שר האוצר - בהסכם העבודה שנעשה עם יתר האקדמאים, שבשעתו לא ידעתי עליו ולא הייתי חייב לדעת על אודותיו, סוכם ב-11 באוקטובר

1970 עם יתר האקדמאים שתחולתו של ההסכם היא מהאחד באפריל 1970. אלה יקבלו מה-1 באפריל 1970 והמורים לא? בעצם לא ויתרנו על שום דבר. נהגנו כפי שאתם נהגתם בשעתו, ואתם הרי גבורים יותר.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אתה מתחיל להתרגז, אין זה טוב.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

התאריך שנתנו לכל האקדמאים בארץ היה מה-1 באפריל 1970. כולם הסתכלו עלי תחילה כעל פושע כשהצעתי שניתן מהאחד בספטמבר ואחרי כן מהאחד באפריל. לקבוע זאת מהאחד בספטמבר, מהתחלת שנת הלימודים, זהו בלוף. ואז לא ידעתי שכבר חתמו עם האקדמאים האחרים ביחס לאחד באפריל. לא ויתרנו בזה שום דבר. עשינו דבר נכון ויפה. הממשלה החליטה על כך. הצעתי את זאת ושמתה שהממשלה קבלה זאת.

אני מזכיר לכם כי לאחר שהממשלה הציעה זאת, עוד נמשכה השביתה 10-11 יום. בעמל רב הורדתי אותם מההסלמה הנוראה של סכסוך-עבודה, והם חזרו ללימודים.

ועכשיו יש עוד דבר. כל עובדי המדינה האקדמאים קבלו תוספות-שכר גדולות בעקיפין, וזה לפני שגמרנו עם המורים.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אני פרטתי זאת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

יש משהו שניתן להם לא רק בכסף, וזה מהווה הרבה כסף. ישנו פטנט מצויין בנציבות שירות המדינה, שבמקום להעלות את השכר ההתחלתי, מעלים בדרגה. כמובן, כלפי הסולם של השכר ההתחלתי זה בסדר גמור. אבל מבחינת החישוב הכספי זה הרבה כסף. אמר לי משפטן אחד: אנחנו סידרנו את זה הרבה יותר טוב.

הנה, יש חוזה-עבודה עם האקדמאים העובדים בשירות המדינה. הוא נעשה באוקטובר 1970 וחל ריטוראקטיבית החל ב-1 באפריל 1970. והנה אקרא ממנו סעיף 2 המדבר על קידום בדרגה. אני מבין שאדם עולה בדרגה כאשר הוא מצטיין, כאשר הוא למד או כאשר הטילו אליו אחריות גדולה יותר. וכאן בא קידום בדרגה כדי להעלות את השכר בעזרת השם, כפי שהיה אומר לוי אשכול המנוח, וזה לא מפני שהוא מצטיין בעבודתו.

והנה נאמר: "א) עובד המדורג בדרגה ו' יעלה לדרגה ה' אחרי ששה שנים לפחות בדרגה ו'. ב) עובד המדורג בדרגה ה' יעלה לדרגה ד' אחרי ששה שנים לפחות בדרגה ה'. ג) עובד יתקדם מדרגה ד' לדרגה ג' אחרי שהות של 3 שנים בדרגה ד'. ד) עובד המשובץ במשרה אשר דרגתה היא ג', יתקדם לדרגה ב' אחרי שהות של 3 שנים בדרגה ג', ובלבד שוותקו המקצועי הוא 5 שנים לפחות. ה) עובד המשובץ במשרה אשר דרגתה ב', יתקדם לדרגה א' אחרי שהות של 5 שנים בדרגה ב', ובלבד שוותקו המקצועי הוא 8 שנים לפחות. ו) עובד המשובץ במשרה אשר דרגתה א' יקבל תוספת של 65 לירות לחודש, אחרי שהות של 5 שנים בדרגה א'.

זאת אומרת, פה נוצרה שיטה של קידום שכרם של עובדים אקדמאים על ידי קידום דרגה הצמודה לוותק באותה דרגה. יש לעובד אקדמאי אחר וותק כמו למורה ויש לו גם דרגה נוספת. איזה דמיון יש בין מצבו לבין מצבו של המורה? נפגשתי בפריז עם משלחת מישראל. שאל אחד מאנשי המשלחת מה עם המורים? כשאמרתי לו מה העניין, הוא צחק ואמר: המשפטנים הסתדרו באופן יפה, הם קידמו את

הדירוג לכולם לאחר תקופת וותק באותה דרגה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לפני כן לא היה קידום בוותק?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

יכול להיות, אבל לא אצל המורים. אם עושים השוואות, רואים מה גורלם של המורים. יש השוואות המסברות את האוזן ויש השוואות שהן מטעות לפי דעתי. אני מצטער שאצלנו כל עובד קשור בתנאי עבודתו לשני. אבל זה לא התחיל מהיום, זה לא התחיל על ידי שר האוצר הזה, זה לא התחיל על ידי שר החינוך והתרבות הזה וזה לא התחיל על ידי הממשלה הזאת. איני מתעלם מהאחריות, אם כי איני פה הותיק ביותר. זוהי המציאות הישראלית. ובמציאות הישראלית הזאת עלינו להחזיק את המורים ולמשוך נוער להוראה מקרב החיילים המשוחררים ולהשפיע עליהם להיות מורים.

לעשות כל מה שקראתי בהשוואה כספית, איני מוכשר

לזאת ואיני מוכן לזאת.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אני מוכשר לזה ועשיתי זאת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אבקש, כי כאשר השר ספיר מדבר על התוספת של אחוזים לשכר המורים, ידבר על התוספת הניתנת למורים כמורים. אי אפשר להכניס לזה את כל התוספות לפי עיסקת החבילה ולפי תוספת היוקר וכל מה שנותנים לאחרים.

המורים מקופחים ביחס לאחרים. אם מדובר בדרגה ה' מהנדסים למורים בתואר ב.א. התחלתי, הרי בעצם מוסיפים להם 16% בדרגה ו-4% שהתחייבנו להם ביחס לתביעות שוליות, זאת אומרת תוספת מיוחדת של 20% למורים, כל היתר אנו נותנים לכלל הציבור, אמנם גם להם, אבל הם חלק מועדת התיאום של העובדים האקדמאיים. ברור שמה שחל על כל העובדים האקדמאיים, חל גם עליהם, והשיפור במצבם הם איננו משבש את הענינים שביניהם ובין יתר האקדמאיים. יכול להיות שזה משבש ביניהם ובין האחיות. ישנם הרגלים כאלה. אמנם זה לא כתוב בחוזה. ספיר מציין לזכותי, כי כאשר הייתי בבית החולים בציריך, ראיתי בעתון את ההסדר הראשון עם האחיות. שלחתי לו מברק דרך הקונסוליה: דע לך שתהיה לזה השלכה על תביעות המורים. הוא הראה זאת לאחיות. זה ככה בכיוון אחד וכן גם בכיוון ההפוך, אתה מוסיף למורים - עליך להוסיף לאחיות, אתה מוסיף לאחיות - עליך להוסיף למורים. אני מוכרח לבדוק את המורים האקדמאיים בהשוואה לאקדמאים האחרים ולא בהשוואה לדבר אחר. וכך אני בודק.

נקח את ענין המהנדס והמורה. ברור שלא תמיד זה דומה. מורה מ.א. חייב ללמוד באוניברסיטה לפחות 5 שנים. לפעמים זה נסחב יותר. לפעמים זה נסחב יותר גם אצל מהנדס. מורה חייב איפוא ללמוד 5 שנים בהוראה כדי לקבל תואר מ.א. ותעודת הוראה. מהנדס מ.א. חייב ללמוד לפחות 4 שנים. נניח ששניהם אינם גומרים באותו הזמן, הרי הסחבת היא זהה.

מה מציע שלום לוין שאני תומך בהצעתו? אמרתי לראש הממשלה וגם לשר האוצר עוד לפני מספר חדשים: מורה מ.א. יקבל את שכרו ההתחלתי כמהנדס בי.אי.סי., היינו דרגת ד' מהנדסים, זאת אומרת דרגת ד' לא לפי דרישת ארגון המורים התיכוניים, שיוצמד ל-ב.א. מורים אלא ל-מ.א. מורים, וזה בכל זאת למרות שנתבע מהמורה ללמוד שנה נוספת. אין לי תשובה על כך. איני חושב שאנחנו צריכים לפעול באופן מדויק כל כך. אומר למורים: זהו זה, זה המכסימום שאתם יכולים להגיע אליו: מ.א. מורים מוצמד לדרגת ד' מהנדסים. זה הופך את ההפרש בין מה שאני מציע לבין מה ששר האוצר מציע ל-4% בלבד לגבי השכר ההתחלתי.

המנכ"ל מר א. פלד:

קרוב יותר ל-5%.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

איני יודע אם ההצעה הזאת תתקבל על ידי ארגון מורי בתי הספר העל-יסודיים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה שאתה מציע, לא ייגמר ל-מ.א. מורים, אלא תהיינה לזה השלכות על אחרים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

למעלה ולמטה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

למעלה - אינני יודעת, אבל למטה יש 30,000 מורים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

כל מורה לא אקדמאי מקבל 83% משכרו של המורה האקדמאי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין זה כך שאנחנו מיטיבים את השכר רק לאלפיים מורי מ.א. אלא החל ממורה מ.א. עד לגננת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לפי הצעתי, יקבל מורה בתואר מ.א. שכר של 834 ל"י, לפי הצעת האוצר - 797 ל"י. מורה בתואר ב.א. יקבל לפי הצעתי 772 ל"י, לפי הצעת האוצר - 738 ל"י. המורה מוסמך יקבל לפי הצעתי 684 ל"י, לפי הצעת האוצר 654 ל"י. ההפרש הוא בכמה עשרות לירות, שלפי דברי השר ספיר ייספגו כולן על ידי מסים. אבל על ידי כך אתה נותן למורה לפחות סטיספקציה שאין הוא פחות-ערך מעמיתו האקדמי. וזה הפך להיות דבר פסיכולוגי בקרב המורים המלמדים בבתי הספר התיכוניים. אנחנו חיים במצוקה גדולה של מחסור במורים למדעי הטבע. מכלל המורים המלמדים בבתי הספר התיכוניים מהווים המורים האקדמאיים לא יותר מ-50%. גם כל מורה בחטיבת הביניים חייב, לפי דעתי, להיות מורה אקדמאי. לפי דעתי, צריך המורה גם בבית הספר היסודי להיות לפחות בתואר ב.א.. האוניברסיטאות שאנו עומדים בקשר איתן מתאוננות קשה על רמת הלמידה. אדם שיש לו נטיה למדעי הטבע, אם הוא רואה מה צפוי לו כמורה ומה צפוי לו כעובד במשק, פונה למשק, כי הוא אינו רואה לפניו פרספקטיבה כמורה, ואז רמת המתמטיקה בבתי הספר נמוכה ורמת הפיזיקה נמוכה וכן רמת הכימיה והביולוגיה, ואז הסטודנטים מתקשים באוניברסיטאות, וישנה ירידה ברמה. מה אני יכול לעשות? זהו תהליך שנמשך לא מהשנה, אלא כמה וכמה שנים. יש לי תיק מלא עם מכתבים ממורים אקדמאיים שזועקים לשמים. באופן אישי אני קורא לזה מלחמות מקצועיות, אלא זהו המצב של המקצוע. אי אפשר לומר שחינוך הילדים אינו צריך להיות במרכז דאגתה של האומה. בדיוק כמו שזה במרכז הדאגה של כל משפחה, הרי זהו סך הכל של כל המשפחות, וזהו גם אינטרס כללי לאומי. לא יתכן באותו זמן לפגוע במעמדו ובשכרו של נושא החינוך. ככל שנצליח לשפר את הכלים הטכנולוגיים, אם בטלויזיה הלימודית או באביזרי-לימוד שונים, הרי אין תחליף למורה, כמו שהעיר שר התיירות בהערת-ביניים. יכול שר העבודה לספר מה רב הקושי בהשגת מורים

לבתי ספר טכנולוגיים, הן לנוער והן למבוגרים, שהמשק מעוניין בהם ושגם הם אקדמאים. כדי שמורה ילמד מקצועות הנדסיים-טכניים, הוא חייב להיות אקדמאי, לפחות מהנדס ב.א.סי. עם תעודת הוראה. אנחנו רצים אחריהם גם אם אין להם תעודת-הוראה. היתה הקלה פורתא בזמן המיתון. עכשיו אנחנו רצים אחריהם שיבואו אפילו לעבודה חלקית, לשעות הוראה מספר.

הפטנט, להצמיד את המורים למהנדסים, הוא פטנט ישן. על זה יש שני מסמכים שאיש אינו מתכחש להם. יש התחייבות של שר האוצר דאז, לוי אשכול המנוח, יש פסיקה של בורר זאב שרף יבדל לחיים, לפני שהיה חבר הממשלה; הוא הצמיד אותם אז לדרגה התחלתית של מהנדס והם מחזיקים בקרני המזבח.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

בקרני ההנדסה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מעניין כי בחוזה עם יתר האקדמאים ישנו סעיף המכיל התחייבות מצד נציבות שירות המדינה, שתביעת יתר האקדמאים להיות מוצמדים למהנדסים, תימסר לבוררות. אחרים גם כן דורשים אותו הדבר. בזה שאני נותן להם מ.א. מורים מוצמדים לב.א. מהנדסים, אין עדיין היענות לדרישה הקיצונית של ארגון מורי בתי הספר העל-יסודיים. ישנה היענות להצעתה של הסתדרות המורים, וגם בה יש מספר אקדמאים.

ההפרש ביני ובין האוצר הוא קטן, ואם תתקבל הצעתי, לא נעמוד במצב חמור מאוד כאשר תפרוץ השביתה.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

מה ההפרש בין התביעה שלהם להצעה שלך?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ארגון מורי בתי הספר העל-יסודיים שדורש שמורה ב.א. יוצמד לדרגה ד' של מהנדס בי.אי.סי, ואז לפי הצעתם מורה בתואר מ.א. יקבל 900 ל"י לחודש במקום 834 ל"י, ומורה בתואר ב.א. יקבל 843 ל"י במקום 772 ומורה מוסמך יקבל 739 ל"י במקום 684 ל"י לפי הצעתי.

סגן השר א. ידלין:

זאת אומרת, תוספת של 30% לעומת 21%.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

שלום לוין אינו בטוח אם ארגון מורי בתי הספר העל יסודיים יקבל את ההצעה. אבל העובדה שהם התאחדו למשא ומתן משותף נותנת סיכוי שהם יקבלו את ההצעה.

אבל, קודם כל, אני רוצה להעיר שההצעות שלי אינן מושפעות מהאיום בשביתה. אמנם אני מודה ומתוודה שהשביתה מהלכת עלי אימים. אבל אני מגן על ההצעה הזאת, כי אני חושב שהיא צודקת לגופו של הדבר. אני חייב לתרום את חלקי כשר החינוך והתרבות לקידום ההוראה בישראל. הצעתי היא אחד האמצעים, אמנם לא האמצעי היחיד, אבל אחד האמצעים הגדולים לכך. לאחר שנחתום על חוזה העבודה, רוצה אני לצאת במסע-הסברה גדול לקרוא לחיילים משוחררים שילכו לסימנריונים ולבתי ספר לחינוך. אני רוצה לעשות מאמצים גדולים כדי להעלות

היוקרה של החינוך בין הדור הצעיר. אני מזדעזע מזה שיש הרבה מורות במקצוע ההוראה. ישנן מורות מצויינות. אבל תבינו, כי בארץ כמו שלנו אם יופיע בפני הכיתה בחור ששירת בחיל השריון או בצנחנים, או בחיל התותחנים, או בחיל ההנדסה הקרבית, והוא גם אבטוריטה חינוכית, תהיה בזה תוספת חשיבות לחינוך. אני מצטער שחלק ניכר של המורות הולכות להורות בלי לשרת מקודם בצבא. זה אינו מעלה את קרן החינוך.

עלי להעיר שלא בגלל השביתה אני מעלה את הצעותי. אבל אני רוצה לשתף אתכם בחזון האימים של השביתה הבאה. אם נקבל את ההצעה המוצעת על ידי, מובטחני שהסדרות המורים לא תשבות. יש סיכוי לא קטן, אם כי לא מוחלט, שגם האחרים לא ישבתו. בכל אופן, אני מקבל יחד אתכם אם לאחר זה תהיה שביתה בבתי הספר התיכוניים. אבל יש הבדל אם השביתה היא החל בגנונים עד כיתות יב', או רק בכיתות ההמשך. בזה יש הבדל גדול מאוד.

אני מזכיר לראש הממשלה ולשר האוצר, באיזה מאמצים עמדנו שלוש שנים - כי שלוש שנים טיפלנו בדבר בצורות שונות - כאשר ההורים נכנסו לתמונה וכאשר התלמידים התחילו להתכנס לתמונה. אנחנו מאושרים עד היום שלא היה לנו מרד סטודנטים. אצלנו יש תופעה מעניינת, שהתסיסה היא יותר בכיתות יב', במה שנקרא שמיניות, מאשר אצל הסטודנטים. הסטודנטים מבוגרים יותר מאשר בחוץ לארץ, הם באים לאוניברסיטה לאחר ששירתו בצבא. אלה צעירים תוססים וחושבים. אני מוציא מכלל אפשרות שממשלת ישראל תעמוד בפני מחנה מלוכד של המורים, ההורים והתלמידים. אם אנחנו מחפשים לעצמנו חזית-שכר, שבה אנחנו מוכנים למבחן של כוח, הרי זוהי החזית המוטעית - וזה גם משום שהמורים צודקים וגם משום שתביעתם גוררת את הנוער ואת ההורים. הצלחנו להטות את לב ההורים לצדנו רק על ידי הסכמה לריטרואקטיביות. אז באו ההורים למורים ואמרו: עכשיו הגיע תורכם לעשות משהו. רק בשלב ההוא התייצבו ההורים לימיננו.

על ידי קבלת הצעת-הפשרה אין אנחנו חורגים יותר ממה שמתקבל על הדעת אפילו על הרקע החמור שצוייר כאן בצדק על ידי שר האוצר. אנחנו מפלגים על ידי כך מראש את מחנה השובתים הצפוי ועם תקווה רבה שגם המיעוט לא ישבות.

ההפרש בין הצעתי לבין הצעת שר האוצר הוא 5%. זה מתבטא בסכום של 25 מיליון ל"י. אין זה סכום קטן, אבל זה הרבה פחות מאשר נשלם אחרי השביתה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

25 מיליון ל"י תוספת למה שכבר הוסכם.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

נוסף ל-100 מיליון ל"י שכבר הסכמנו לתת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

רק כדי לסבך את העניין, שאלתי את השר שם-טוב מהו השכר ההתחלתי של רופא. אחרי שרופא לומד 6 שנים הוא מקבל 720 ל"י, אחרי שנת-התמחות, זאת אומרת אחרי שבע שנים מאז שהתחיל לומד, הוא מקבל 870 ל"י. נכון שבמקצוע הרפואה יש העלאה בדרגה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

כמה שנים עובד הרופא בדרגה התחלתית? האם שנה או

שנתיים?

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

יש גם כוננויות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כאשר רופאים יבואו לטעון, הם לא יסבירו במה טוב להם יותר מאשר למורים, אלא הנה מה שהם מקבלים אחרי 7 או 8 שנים.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

כמה שעות עובדים הרופאים וכמה שעות עובדים

המורים?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אעיר הערה לגבי נושא ששר האוצר ביקש לרשום בפרוטוקול בסוף דבריו. הוא נגע בצד האתי של העניין. איני בעד זה שתהיה חלוקה כזאת בין השרים, שחלק מהם ייהפכו לשרים טובים ויהיה שר אחד שאינו נותן. אני נזהר מלדבר ככה, כי כולנו הצבענו בעד התקציב. עצם ההצבעה בעד התקציב מחייבת. אני בעצמי לא רק שהצבעתי בעד התקציב, אלא גם חפשתי אפשרות למצוא איזון עדין מאוד. הצבעתי גם בעד 2%.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אני מרשה לעצמי להשתמש בזה במערך.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

זה לגיטימי ביותר.

אשר לתביעות האחיות, אמרתי ברדיו וגם בפגישות אתן שאני חושב כי הן צודקות בחלק מהתביעות. אבל זה אינו יכול להעשות בבת אחת. צריך לקדם אותן במשך השנים, אבל וודאי לא בשנה הזאת.

קשה לי מאוד להתווכח עם שר האוצר לגבי גישתו הכללית לנושא. לו הייתי שר האוצר, לא היתה לי גישה אחרת. צריך לראות את כל המשק, את כל ההשתלשלות של העניינים.

אבל אני חושב כי הראייה הכוללת של הנושא חייבת לקחת בחשבון גם את הצד השני. המדינה קבלה על עצמה לספק שירותים חיוניים. הטלתם על מספר שרים את האחריות לאספקת השירותים האלה. אני רוצה לחסוך בדבור, כי שר החינוך והתרבות אמר חלק גדולה מהדברים שאני רציתי לומר, כי יש קווים מקבילים בין החינוך ובין הבריאות, מצד אחד, אחריות לחינוך הילדים, ומצד שני אחריות לחולים. יש פה שני משרדים שהם צריכים לספק שירותים חיוניים הנתונים במשבר חמור מאוד של מציאת כח אדם שצריך לדאוג לאספקת השירותים. בדיוק כמו לגבי המורים, כך גם המצב לגבי האחיות. מבחינת הרישוי, אחיות שיש להן תעודות מוסמכות, מגיע מספרן ל-14,500 בערך. אבל אחיות מוסמכות בעלות תעודות העובדות בפועל, מספרן כ-9,100. ואין זה מקרה שאחיות אינן נשארות במקצוע ובורחות ממנו. זה גורם לירידה מדאגה של הטיפול בבתי החולים. לו כל חולה היה יודע כמה אחיות מסתובבות שם שאינן אחיות מוסמכות, אלא רק כוח עזר, היתה לו הרגשה קשה. ישנם בתי חולים, שבהם אחוז האחיות המוסמכות הוא קטן ביותר בהשוואה לאחיות שאינן מוסמכות. הדבר הוא חמור לא פחות כאשר מדובר על תלמידות ההולכות לבתי ספר לאחיות. יש לנו בתי ספר, שבהן אנחנו מקיימים את כל המנגנון ומכסים את כל ההוצאות, והתפוסה בהם אינה עולה על 50%-60%, וזה בהתחלת שנת הלימודים. תוך השנה נושרות רבות מהתלמידות, כי העבודה היא קשה. התלמידה מוכרחה ללמוד וגם

לעבוד בבית חולים. בסוף השנתון נשארות רק תלמידות במספר של 20%-30% מהתפוסה הכללית. כי העבודה היא קשה ומפרכת, ואין האחיות רוצות להשאר במקצוע. ואחות הגומרת לאחר בית ספר תיכון, אחרי 3 שנות לימוד בבית הספר לאחיות מקבלת 24 נקודות, וזה הכל. מה בעצם קבלו האחיות לאחר השביתה? אמרו שקבלו תוספת של 20%. איני רוצה לסתור מספרים. אבל האחיות קבלו 700 ל"י ברוטו שהן 450 ל"י נטו, לאחר שטענו לדעתי בצדק על עומס מעבר לרגיל במשך שנות העבודה.

שר העבודה י. אלמוגי:

זה בגלל עובדי הרנטגן. אלמלא נתנו להם, לא היו

נותנים גם לאחיות.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני חושב כי לגופו של דבר טענת האחיות ביחס לעומס צודקת. אמרתי: בואו נמדוד את העומס. נתנו 700 ל"י על חשבון העבר, דבר שעובדי הרנטגן לא קבלו. לגבי העתיד, אמרנו שאנחנו נותנים להן ברוטו 50 ל"י שלמעשה נשאר להן ביד סכום של 30 ל"י. כאשר הלכנו למדידת העומס של אחיות, הלכנו מתוך כוונה בפעם הראשונה שנפריד בין האחיות העובדות בבתי החולים, ששם העומס הוא גדול מאוד, לבין האחיות העובדות במרפאות. השגנו את הסכמת איגוד האחיות, דבר שלגבי העתיד יכול לתת לנו דברים חיוביים. האחיות קבלו 6% ברוטו ואת עיסקת החבילה, היינו 7%. היא קבלה ביד 4%-5% אגרות חוב. אי אפשר איפוא לומר שהאחיות קבלו תוספת של 20%. לגבי העתיד נתנו להם 50 ל"י ברוטו. יכול להיות כי כאשר נמדוד את העומס, ייצא יותר. נציבות שירות המדינה והמעסיקים הסכימו במשא ומתן עם האחיות בערך לתוספת של 10% וכל מיני דברים נוספים. אולם למעשה ההבדל עכשיו לגבי האחיות הוא ב-5.9%.

שר העבודה י. אלמוגי:

מענין כי אלה שוב אותם חמשת האחוזים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

בעקבות דברי שר החינוך והתרבות אמרתי בתחילת דברי שבעצם השירותים דומים מאוד בין שני המשרדים, משרד החינוך והתרבות ומשרד הבריאות, שאנחנו נמצאים במשבר חמור של השגת כוח אדם. אם שר האוצר יבוא וישאל, והרי אחרי זה ייגררו תביעות נוספות - אין לי תשובה על כך. אין לי כל צל של ספק שזה יגרור אחריו תביעות נוספות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

תביעות נוספות תהיינה בלאו הכי, הן היו גם לפני

זה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

איני יכול להעמיס על האחיות כל מה שיקרה במשק, אחרי שהתביעות צודקות. גם אני לא הייתי שולח את בתי ללמוד בבית הספר לאחיות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא להיות אחות ולא להיות מורה, למה בכל זאת

תשלח את בתך?

שר המשטרה ש. הלל:

להיות שוטרת.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אם נעשה סקר, היכן למצוא את 6,000 האחיות שגמרו בתי ספר לאחיות והן חסרות במקצוע, נמצא שהן הלכו להיות פקידות. אם אחות שגמרה בית ספר לאחיות והיא אחות מוסמכת מקבלת 24 נקודות, למה לה להיות אחות ולא פקידה?

נציב שירות המדינה י. ניצן:

פקידה מקבלת 18 נקודות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

יש לנו, באמת, "פקידות כאלה" שאינן יכולות

אפילו לכתוב מכתב כראוי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כי הן אחיות.

סגן השר י. ידלין:

כי הטובות מגדלות ילדים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

הבעיה היא איך מושכים צעירות שגמרו בית ספר תיכון ללכת ללמוד בבית ספר לאחיות ואחרי כן לעבוד בבית חולים, היינו, איך למשוך אותן ללכת למקצוע האחיות?

אני מדבר מתוך אימת השביתה של האחיות הממשמשת והולכת עלינו. אלה דיני נפשות. המצב נורא בבית החולים. העצבים מתוחים על ידי עובדי הרנטגן המחזיקים זה חדשים אחדים בגרירת שלנו ושל החולים. הרופאים מצלצלים: מה יהיה? נוסף לזה, נעמוד בפני שביתה אחיות, שאחרי 5-6 ימים לא נעמוד בזה ואז נגמור לא בתוספת של 10%, כי אם גדולה ממנה. שר האוצר אומר כי זה יפרוץ אחרי כן אצל כולם. שר החינוך והתרבות אומר: ממילא זה יפרוץ גם אצל האחרים. אבל האם לא תתן לאחיות לאחר השביתה יותר?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין פה מבין התובעים?

לשר בורג יש שאלה.

שר הפנים י. בורג:

ויתרתי על השאלה, אני מבקש את רשות הדבור. אני חושב שלמרות הטיפול בשתי השביתות, אין זה טוב שהממשלה מטפלת בשני הדברים בישיבה אחת. התרגום הצבורי יהיה, כי כאשר יש איום הממשלה מותרת. יתכן שגם המציאות היא כזו. כאן על ידי הצירוף הזה זה ברור, שבכל דבר שיש איום של שביתה,

וזו תהיה מאסיבית, הממשלה מיד מתקפלת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מיד זה מוגזם, אבל שהיא מתקפלת - זה נכון.

שר הפנים י. בורג:

איני רוצה לפתוח את התור של כל אלה שעומדים לשבות. אבל אני רוצה לומר שכל הצבעים, שבהם צייר שר האוצר את התמונה, הם כולם צבעי אמת. אלא שהמסקנה הלוגית צריכה להיות שאומרים לכל אלה הרוצים משהו: מורטוריום, מורטוריום לששה חדשים, מורטוריום עד לתקציב הבא. אתה ירית עם תותחים כבדים, וכולם מטחי אמת. אבל אחרי כן מתברר שהויכוח על ההפרש בין שתי ההצעות. את שר החינוך שלחנו מכאן עם יפוי כוח שהוא ילך בכוח של דרגה ה' מהנדסים. הוא חזר בהצעת-פשרה של דרגה ד'.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הממשלה לא החליטה על דרגה ה'.

שר הפנים י. בורג:

ל-מ.א. ד'.

(עד כאן רשם י.מ. מכאן א.א.)

הויכוח הוא על הפער בין שתי ההצעות. לכן לא צריך לגייס (ואת זה אני אומר גם לשר האוצר) את כל ה"קטיושות". מפני שמצד אחד עומד שר האוצר עם התמונה שלו, ומצד שני, אני עומד לפני שביתה משולבת: ההורים

יחד עם המורים ויחד עם התלמידים. כל הויכוח הוא, איפוא, כזה: האם אנחנו נותנים ל-ב.א. דרגה ה', או דרגה ד', כפי שהם רוצים, או שנפגשים אי-שם באמצע. ועל "האי-שם באמצע" אני מבקש שלא לעשות את הגיוס הטוטאלי.

אני רוצה לשאול, איפוא, ראשית כל, בנוגע למורים: האם אפשר ללכת בדרך שעד ינואר 1971 נלך לפי ה' ב.א., לפי ההצעה של האוצר עד עכשיו כבסיס, ומינואר או מאפריל 1971 נלך על מ.א. בדרגה ד' או למטה? או אולי אין זה עוד אבוד למסור את הויכוח על ההפרש בין שתי ההצעות לבוררות? אני יודע שעכשיו יש אצל המורים אלרגיה לבוררות, ומנמקים זאת בדברים שונים שהיו עם שרף וצדוק. אבל מה שאני אומר: לא כל הקומפלקס, אלא רק ההפרש והתחולה של מה ומתי - את זה יש למסור לבוררות.

אני מציע, איפוא, אחת משתי הצעות, כפי שאמרתי.

אולי זה יעזור.

על האחיות אני חושב שצריך לייחס את הדיבור

לחוד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא. אני מודיעה שהבירור היום הוא גם על המורים וגם על האחיות. אינני מבינה את ההגיון. היום נחליט על המורים, וביום א' נחליט על האחיות. למה? כדי להקל על הלב לשלושה ימים?

שר הפנים י. בורג:

אני חושב שגם מבחינה ציבורית זה יותר טוב ויותר

נאה. אבל זוהי שאלה אסתטית פוליטית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הרבה יותר אסתטי אם האחיות ידעו שהחליטו בדיון גם על המורים וגם עליהן, או שלא החליטו.

שר הפנים י. בורג:

החלטה כפולה בשני קטעי החזית, הן אצל המורים והן אצל האחיות בבת אחת פירושה פתיחת שער לרווחה, בשעה שאחרת זוהי פתיחת שער רק קצת.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

ואם תפתח אותו אחרי שבוע?

שר התיירות מ. קול:

אני תומך בהצעת שר הפנים ולא להחליט היום על האחיות. החלטת הממשלה היתה לדון היום רק על המורים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא, סלח לי. זאת לא היתה החלטת הממשלה.

שר התיירות מ. קול:

כשסוכם שתהיה ישיבה מיוחדת - דובר רק על המורים

ולא על האחיות.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

נציג שלך, מר שערי, ישב בוועדת השרים לעניני שכר בה הוחלט להעביר את הנושא לממשלה.

שר התיירות מ. קול:

איני מתנגד להעביר את הנושא לממשלה, אבל למה לא

ביום א' אלא היום?

ראש הממשלה ג. מאיר:

אולי תסביר לי כדי שאבין, במה זה יקל עליך? הרי ההצבעה תהיה על שני הדברים, ובמה יקל לך אם תחלק זאת לשנים?

שר התיירות מ. קול:

איני יודע איך אצביע על הענין השני. זה לא ברור

לי היום.

שר האוצר ושר המסחר והתעשיה פ. ספיר:

לי כבר ברור.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לדבר על המורים. הממשלה החליטה מה שהחליטה בענין המורים. מה ששר החינוך מציע היום, לפי דעתי, יש בו רק חריגה קטנה בהשוואה למה שהממשלה החליטה בישיבה קודמת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הממשלה אז לא החליטה על דרגה.

שר התיירות מ. קול:

הממשלה החליטה שהיא רוצה ללכת לפי דרגה ה'

למורים ב.א.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין החלטה כזאת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הרשו לי לתקן. הממשלה החליטה החלטה כללית: לקדם את שכר המורים. היא לא התחייבה על שום דרגה. לגבי רטרואקטיביות - כן, ולגבי גובה המקדמה - כן, אבל לא החליטה מה תהיה דרגת המינימום.

שר התיירות מ. קול:

אבל אני אומר: מזה שהחליטה לגבי המקדמה אפשר יהיה להבין שהכוונה היא ל-ב.א. בדרגה ה'. ומה שמוצע עכשיו יש בו הפרש קטן מאוד. אינני בטוח, כמו שאמר גם שר החינוך, אם בזה יבוא הפתרון. אבל אני חושב שאם תתקבל הפשרה, אם הממשלה תקבל את הפשרה של שלום לוין, היא תעמוד חזק מול נסיון של שביתה מצד ארגון המורים התיכוניים. כי, ראשית, היום יש להם חזית משותפת. הסתדרות המורים לא תלך לשביתה ובארגון המורים התיכוניים יגבר מאוד אותו חלק שאיננו רוצה להביא לעימות משום שיחשוש שמא יהיה אז מבודד, ודרכם של

המתונים תגבר. מצד שני, אינני רואה כל השלכות לגבי תביעות אחרות של שכר. מכיוון שבמשך השנים המורים קיבלו ברצינות מה שאמרנו להם: יש מצב חירום. ואילו אחרים התקדמו. אינני בא לחזור על מה שאמר שר החינוך, שהם התקדמו בדרך של דירוג ובדרכים אחרות בעוד שהמורים האקדמאים לא התקדמו. אך מכיוון שאני רואה את ענין חינוך הדור הצעיר כענין מרכזי, ואיני יכול לראות את המצב הזה שצעירים אינם רוצים ללכת למקצוע, בתי הספר התיכוניים מתרוקנים ממורים טובים, אנשים טובים אינם רוצים ללכת למקצוע הזה - הריני רואה בזה ענין של העתיד, רבותי. אם לא יהיה לנו חינוך תיכון טוב - גם בתי הספר הגבוהים לא יהיו ברמה שצריכה להיות.

לכן אני רואה את הענין הזה כענין שאין להצמידו לדברים אחרים. ואף על פי שרוצים להצמיד - הניתוק האובייקטיבי הצודק ("צדק, צדק תרדוף") אומר שהמורים במשך שנים קופחו בשעה שאחרים התקדמו. זאת המציאות. אחרים התקדמו בדרכים שונות, ואילו למורים יש רק אפשרות אחת להתקדם, לפי הותק, ובמשך שנים הם שמעו למה שאמרנו. מכאן אולי המרירות שלהם, משבר האמון.

אני חושב ששר החינוך היה מאופק במו"מ הזה ועשה מאמץ גדול מאוד כדי להשפיע עליהם. גם אני ניסיתי להשפיע עליהם כדי לרסן אותם. הזמנתי אותם, דברתי אליהם כדי לרסן אותם, להשפיע על המתונים שביניהם נגד הקיצוניים, ואמרתי: דעו לכם שתהיו מבודדים ותקוממו נגדכם את כל המדינה, והדבר הזה לא יכול להיות. עכשיו בא שלום לוין ומציע את הפשרה. עד כמה שאני יכול לחוש בדבר (אם כי אינני יכול להיות בטוח) אני חושב שהפשרה זאת, שאין בה הפרש גדול - 5% בין הצעת שר האוצר והצעת שר החינוך והתרבות - יכולה להביא למפנה ולמנוע את השביתה וגם את ההסתבכויות שיהיו ממנה לעתיד. כי אם ישבתו - ישבתו כולם, שני הארגונים, ואז אני חושש מפני הסתבכות קשה מאוד.

יש פעמים שהממשלה צריכה לעמוד נגד כל מיני גורמים, ויחד עם זה להקל על אלה שאנו חושבים שהם צודקים. אם אנו חושבים שאין הם צודקים - זה דבר אחר. אבל אם חושבים שהם צודקים לגופו של ענין - צריך להתייב ולומר במה ולמה הם צודקים. הם אינם יכולים להתקדם בדירוג והם אינם

יכולים להתקדם בדרכים אחרות, רק ע"י הוותק. והם אינם צריכים להיות גרועים מאקדמאים אחרים שלמדו אותו מספר שנים. הם יודעים שרוב הכסף שיקבלו ילך למסים. אבל הם אינם רוצים להיות מופלים לרעה לעומת אקדמאים אחרים.

אני חושב, איפוא, שיש להם "קייס". והממשלה צריכה לומר את הדברים הללו במלוא התקיפות המוסרית.

לכן אני מבקש שנלך לפשרה הזאת של שלום לוין. ואם נקבל אותה - אני מקווה שבזה ייפתח אולי פרק חדש של יחסים עם שני ארגוני המורים, ועל ידי כך אפשר יהיה אולי בצעדים הבאים להביא ליתר שיתוף פעולה ביניהם, משום שדרושה הסתערויות גדולה כדי למשוך כוחות חדשים להוראה בבתי-הספר. כששמעתי אתמול ש-82% מהמורים בבתי הספר המקצועיים התיכוניים אינם מוסמכים, אינם אקדמאים - חרדתי חרדה גדולה. הקמנו רשת של חינוך מקצועי בתקופה הטכנולוגית, חינוך מפואר. ומה התועלת של החינוך המפואר הזה אם מלמדים שם מורים ש-82% מהם אינם אקדמאים? ומי שמסר לי זאת אמר שזהו מספר מדויק; הוא בדק אותו. בעצמי לא האמנתי שדבר כזה יכול לקרות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מהו האחוז של אקדמאים שצריך לדעתך להיות

בבתי-ספר מקצועיים?

שר התיירות מ. קול:

אני אומר שבבתי ספר תיכוניים מקצועיים רוב

המורים צריכים להיות אקדמאים.

מנכ"ל משרד החינוך א. פלד:

נכון.

שר התיירות מ. קול:

זה בשבילי דבר מובן מאליו. אבל במצב השכר כפי שהוא היום, שמהנדס יכול ללכת...

ראש הממשלה ג. מאיר:

רבותי, בדרך זו אנו יכולים להגיע אינני יודעת לאן. בן-גוריון אמר פעם שכל מנקה רחובות צריך להיות בוגר אוניברסיטה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אז שכרם ירד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בכל אופן, כך אמר בשעתו בן-גוריון. אבל לטעון שבבתי-הספר המקצועיים רוב המורים חייבים להיות אקדמאים?

שר התיירות מ. קול:

אלה בתי-ספר תיכוניים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אפילו תיכונים. מדוע צריכים בעלי מקצוע טובים לשבת רק בכיתות? ועומדים על מכוניות, ומחרטות?

שר התיירות מ. קול:

שם יהיו גם טכנאים. אני אומר: רוב המורים צריכים להיות אקדמאים, נניח 50%. אני מציע שתשאלו כל בר-סמכא בענין זה. ואילו היום, כל אותם בעלי מקצוע שאנחנו רוצים שילמדו בבתי-ספר תיכונים יכולים לקבל בכל ענף אחר פי כמה. יש נשירה כל כך גדולה מבתי הספר. למה? המקצוע צריך להיות יותר מכובד, וגם השכר צריך להיות פחות מקופח. ומה מוצע כאן? בעד כמה עשרות לירות אנו הולכים לעשות כאן משבר כל-כך חמור?

ראש הממשלה ג. מאיר:

כמה עשרות לירות?

שר התיירות מ. קול:

כמה עשרות לירות בשכר לכל חודש, אותם 5%.

אני חושב שהצעתו של שלום לוין היא הצעה שקולה, ואני חושב שאם היא תוציא אותנו מן הסבך הזה, ותשקם את היחסים גם עם המורים וננסה לעשות מאמץ להבריא את המקצוע הזה ואת היחסים אתם - הממשלה יכולה להגן על הציבור הזה ועל ענייניו הצודקים, ולא לחשוש מפני מה שיגידו אחרים. לא ראיתי התרגשות רבה כל-כך כשנתנו לפועלים בנמל ובמקומות אחרים. מכיוון ששם הסתדרו העניינים ביד חזקה ובזרוע נטויה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אינני רוצה להשתמש בביטויים חריפים, אבל אל נחלק בינינו את הויכוח לפועלי נמל ולאקדמאים שלי ואקדמאים שלך; אולי אתה תוותר על חלקך בפועלי הנמל. ואני אינני מוותרת על האקדמאים.

שר התיירות מ. קול:

אינני מוותר על פועלי הנמל, כי יהושע פרץ היה בשעתו בעליית הנוער, וגם בקיבוץ הנוער הציוני.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עכשיו זה ברור: שם הוא התחנך להיות אקדמאי, אבל הלך למה שהלך.

בכל אופן, השר קול, אני מבקשת ממך: זהו כמעט עלבון לאינטליגנציה שלנו כשאתה אומר שהויכוח הוא על עשרות לירות לחודש. המורים בלבד פירושם 25 מיליון לירות.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

ומאה המיליון שכבר מציעים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לדעת במה מסתכם הקטע של האחיות בלבד, עוד לפני שהגענו לרופאים.

נציב שירות המדינה י. ניצן:

16 מיליון שתובעים עכשיו. זה אחרי שכבר נתנו להם 28 מיליון. 16 מיליון זו התביעה החדשה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אם לעשות את החשבון כפי שעשה השר קול - זה שש לירות לחודש.

ראש הממשלה ג. מאיר:

פירוש הדבר 41 מיליון לירות, וזה לא שש ולא עשר לירות ולא שני גרוש - זה 41 מיליון לירות. נוסף למה שכבר היה. מה שכבר היה אני מתארת לעצמי שכבר נמצא בתקציב.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

זה עוד איננו בתקציב.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

אני מבין שהשר שם-טוב מציע תוספת לא של 16 מיליון אלא של 5 מיליון נוספים. על 10 מיליון הוסכם. הם דורשים 16 מיליון, אבל אני מדבר על מה שהוא מציע.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מבקשת לדעת מהו המצב בדיוק.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

ההפרש הוא של 4 מיליון.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אם קנה-המידה לגבי המורים הוא 25 מיליון - הרי

אצלו זה 4 מיליון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כלומר, המחלוקת היא על 30 מיליון, נוסף למאה

מיליון, ונוסף לעוד כמה?

נציב שירות המדינה י. ניצן:

ל-28 מיליון, בלי 16 מיליון עיסקת החבילה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

צריך להיות לנו אומץ לב להחליט, ולא לפרוט מילוני לירות לעשרות לירות. עלינו לדעת למה אנו הולכים. ושני הקטעים הללו אינם היחידים. כל עובדי המדינה עומדים בתור. מר ניצן יוכל בוודאי להגיד לנו כמה מסתכמות התביעות של עובדי המדינה.

סגן השר א. ידלין:

אני מניח שלא יתרעמו עלי אם אייחד את הערותי לסוגיית המורים גם לגופו של ענין וגם לגופו של המשא ומתן, משום שהיו כמה הערות לגופו של המשא ומתן שלדעתי מחייבות הבהרה.

אני כמובן מסכים (ואני אומר זאת מעבר לסוגיית המורים) שהממשלה חייבת לראות את התמונה בכללותה. והיא צריכה לדעת, אחרי כל צעד שהיא עושה, מהו הצעד השני שיהיה כפוי עליה. כשם שאני מסכים לכך שכאשר נכנסים לשביתה - צריך להיות ברור מראש איך יוצאים ממנה. ואני בהחלט בעד זה שכאשר מחליטים להגדיל את צד ההוצאות בתקציב - צריך מיד להגיד מנין יבואו ההכנסות: ממסים, הלוואה מבנק ישראל, או ניצול כספי יהודי חו"ל.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ניצול כספי יהודי חו"ל כבר כלול בתוך התקציב.

אין עוד.

סגן השר א. ידלין:

יש בהחלט מקום גם ללקחים כלליים מן המשא ומתן שנוהל השנה. לא שאני מאמין באיסור שביתות. אינני מאמין שלא שוטר ולא שופט יביא תלמיד אחד לבית הספר, כשם שאני מאמין שלא שוטר ולא לשופט יכניס שובת אחד לבית הסוהר. אבל יש חקיקה ודרושה חקיקה כדי לרסן אבל בצלילות-הדעת. ואני חושב שמכך יש אילו מסקנות, אבל לזה אינני רוצה להכנס.

לגבי המורים אני חושב שהבעיה בכל זאת מיוחדת. יכולים להסיק מכך אח"כ כל מסקנה שרוצים: שלא ניתן לפתור את הבעיה, שאי אפשר לפתור אותה, וכו'. אבל צריך להכיר בעובדות של ייחוד הבעיה של המורים.

ולשר ספיר אני רוצה לומר: עד עכשיו אנחנו, האחראים במשרד החינוך, השר ועוזריו, לא אמרנו למורים שהם צודקים.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אמרתם.

סגן השר א. ידלין:

לא. לא אמרנו למורים שהם צודקים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

בתביעה הספציפית.

סגן השר א. ידלין:

בדרך כלל אני מתפלל לקצת תמימות בחיים ציבוריים. הדברים הגדולים ביותר נולדו בתנועות כשעוד היתה בהן תמימות. אבל קשה להיות תמים ולהניח (ואף פעם לא הנחתי זאת) שכאשר אתה בא לציבור ואומר לו שהוא צודק - הוא ירסן את תביעותיו. לצערי, נוכחתי לדעת בדיוק ההיפך: כשאתה בא ואומר לציבור: אתה צודק, אבל חכה, תהיה מופת ותתחשב בעיתוי - הארגומנט שאמרת לו שהוא צודק הפך לבומרנג. לכן לא יעצתי גם לעצמי לומר למורים שהם צודקים. לא

היתה בי התמימות הזאת להניח שאחרי שנאמר להם זאת - הם ינקטו במידה של התאפקות.

אבל אני חושב שהמורים הוכיחו לנו במשא-ומתן (אני יכול לפחות לדבר על עצמי) שהם צודקים. ואני רוצה להביא כמה עובדות.

עוד ב-1963/64, לא רחוק מהתקופה בה חתמו על הסכם הצמדה לדרגה ז' מהנדסים - בדרגה ז' מהנדסים לא היה אף מהנדס אחד. בדרגה ו' היו 10 מהנדסים - 0,7% מהמספר הכולל של מהנדסים. ובדרגה ה' היו 4%. בדרגה ד' היו אז (אותה דרגה שאנו מציעים היום להצמיד אליה מורים מ.א.) - 30% (מדובר על 1963/64).

אם אני בודק את המספרים של 1970/71 - בדרגה ו' יש מהנדס אחד (0.1%). בדרגה ה' - 19 מהנדסים.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

והמהנדס האחד הזה לא הכריז שביתה?

סגן השר א. ידלין:

מובטח לו לפי ההסכם שיעלה לדרגה אחרת גם אם איננו שווה כלום. הוא עולה קודם כל בכוח הוותק, ואח"כ בכוח תוספות שכר סתם.

בדרגה ה' - ב-1971/72 יש 19 מהנדסים - 1.2%. ובדרגה ד' - זו שאנו מדברים עליה - ב-1970/71 יש 15% (לעומת ה-30% שהיו ב-1963/64).

מורה מ.א. שסיים חמש שנות לימודים ואנו עוד תובעים ממנו תביעות קשות מאוד (נכון שאיננו מצליחים, אבל זהו הסטנדרט בעולם), בשנת הוותק האחרונה שלו מקבל 1143 לירות, כשהמהנדס בדרגה ג', שבה נמצאים 35% מהמהנדסים, מקבל יותר - 1,235 ל"י. וכפי שאמרתי, ממורים מ.א. אנו תובעים נוסף לתעודת מ.א. גם בי"ס לחינוך, שפירושן שנת לימודים (עושים זאת כחלק בתוך לימודי ה-מ.א. גם ממורים ב.א. תובעים פרט לשלוש שנים עוד שנת לימוד חינוך).

נציב שירות המדינה י. ניצן:

הסכום של המהנדס שהזכרת כולל שעות נוספות. ותראה כמה מקבל המורה אם אתה מדבר על עבודה נוספת.

סגן השר א. ידלין:

אינני יודע. בכל אופן, השיא של המורים הוא אותה רמה בה נמצאים בסך הכל 17% של המהנדסים, או זו שבה נמצאים 35% מהאקדמאים האחרים בשירות המדינה. זהו השיא שאליו יכול להגיע מורה: לרמה בה נמצאים 35% מהאקדמאים האחרים.

ואני רוצה לומר את האמת: ענין המהנדסים אף פעם

לא דיבר אל לבי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לשאול אותך: האחוזים הללו של מהנדסים, הכוונה היא למהנדסים בשירות המדינה כולל המועצות המקומיות והעיריות?

נציב שירות המדינה י. ניצן:

לא.

סגן השר א. ידלין:

זה בשירות המדינה בלבד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מתארת לעצמי שדירוג המהנדסים זהה בשירות המדינה לזה שברשויות המקומיות.

סגן השר א. ידלין:

יש לי חשש שברשויות המקומיות משלמים עוד יותר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

למעשה אין סטטיסטיקה.

סגן השר א. ידלין:

הסטטיסטיקה חלה רק על שירות המדינה. אבל הדבר יחמיר את הבעיה אילו דיברנו על השוק הפרטי. שם זה חמור עוד יותר, וברשויות המקומיות אין זה מקל על ההשוואה שהבאתי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אינני מדברת על השוק הפרטי. צריך לקחת כהשוואה את השירות הציבורי. כל האסון שאנו עומדים עכשיו בפניו - בשירות הציבורי, עירוני וממלכתי - הוא שלעת עתה אין לזה השלכה על הייצור, אבל מן הנמנע שזה לא יעבור גם לייצור. אבל כרגע מדברים על עובדי המדינה, עובדי העיריות, עובדי מוסדות לאומיים, עובדי בריאות, הוראה - כל הסקטור הזה. בכמה אנשים זה מסתכם?

נציב שירות המדינה י. ניצן:

230 אלף.

ראש הממשלה ג. מאיר:

230 אלף עובדים בשירות הציבורי; זה עכשיו

המוקד.

סגן השר א. ידלין:

אני חושב שאילו הכנסנו את השירות הציבורי בכללותו, לא היה הדבר מפחית לגבי ביטול הקיפוח היחסי בין המורים לבין האקדמאים האחרים. והטענה ששוכנעתי ממנה היתה שהאקדמאים האחרים בשירות המדינה מתקדמים אוטומאטית תוך שבע שנים לאותה רמה אליה מתקדם מורה במשך 21 שנה. וצריך גם

לראות מי הם האקדמאים האחרים. משום כך אמרתי: ההצמדה למהנדסים לא דיבר אל לבי. אף פעם לא אמרתי למורים שעקרונית הצמדתם למהנדסים היא צודקת, פרט אולי למורים למדעי הטבע. כי יש אקדמאים אחרים. יש גם לזכור שבתקופת גיאות זהו הסקטור הכי מבוקש. אבל כשאני רואה גיאוגרפים, מוסמכים למדע המדינה, מדע הדתות - יש רשימה של כ-20 מקצועות אקדמאיים - מדוע מורה שלמד תנ"ך או גיאוגרפיה או היסטוריה כללית חשוב פחות מעובד מדינה שלמד מדע המדינה או מדע הדתות? ושוכנעתי שיש קיפוח יחסי של המורים לעומת אקדמאים אחרים.

בוודאי שהבעיות הניצבות בפני הממשלה הן גדולות, ואינני מתעלם מהן. השאלה היא מניין לוקחים - וצריך להכריע. אבל עניין המורים הוא מיוחד במינו. הוא מיוחד במינו גם בזה שהם קיבלו את הדין בהזדמנויות קודמות, כשאחרים לא קיבלו את הדין, כשאחרים קיבלו והם לא קיבלו. וגם היום אין שום ספק שאילו היינו מסוגלים לעמוד מול דרישות שונות במשק ולא היינו חותמים הסכמים כאלה שחתמו אפילו היום - אפשר היה אולי לשכנע את המורים.

עכשיו אני רוצה להעיר הערה שניה, הערה כביכול הסטורית, אבל נדמה לי שהיא מתבקשת, כי השר ספיר דיבר גם על חברות, וטוב שדיבר על זה, כי זהו אספקט תמים בפוליטיקה ובחיים ציבוריים.

אני רוצה לומר משהו בקשר למשא-ומתן. הפעם עקבתי אחריו (פרט לשבועיים שנעדרתי מן הארץ). שר החינוך והתרבות התייצב לדעתי בראש המאמץ (היום התברר שכולנו נכשלנו) לעצור את ההתדרדרות בענייני שכר במדינה. אני חושב שהוא התייצב הרבה יותר ממה שהייתי מציע לו אילו שאל את עצתי.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

זה מתוך תמימות.

סגן השר א. ידלין:

לא תמימות. מפני ששר החינוך הודיע שני דברים כשניסה לסייע ליצירת סכר. הוא הודיע שהוא לא ימליץ על בדיקת הפרשיות בין המורים לבין האקדמאים; הוא לא ימליץ להקים ועדה לבדוק זאת, כי הוא חושב שאסור לשלם יותר, כפי שאמרה ראש הממשלה, בימים אלה ולנוכח הוצאות בטחון כאלה ועיסקת-חבילה שאין ממנה חריגות אפילו של אחוז אחד. ברגע שהיתה חריגה אפילו של אחוז אחד - נפרץ הסכר. והחור הקטן ביותר בסכר, בסופו של דבר, גורם לשטפון, ואין הבדל אם מדובר באחוז אחד או בעשרה אחוזים. ואז, כששר החינוך האמין שיש עיסקת חבילה שאין חורגים ממנה, אפילו באחוז אחד (כשלי עוד לא היה ברור שהמורים מקופחים כי לא ידעתי עוד את הפרטים, למרות שהיתה לו הערכה שהם מקופחים לעומת אקדמאים אחרים) - הוא אמר: אפילו לא ועדה, אפילו לא טכסיס לסחבת.

דבר שני שהודיע מפורשות: שמה שאפשר לקבל לפני השביתה - אין לקבל אחרי שביתה. ואני חושב שזה באמת צריך להיות הקו של הממשלה: מה שמוכנים לתת - לתת לפני השביתה, מתוך שיקול דעת כולל וראיית הצעד הבא, ולא לתת אחרי סכסוך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה נכון.

סגן השר א. ידלין:

אבל מה קרה בינתיים במדינה? היו עליות שכר, היו הסכמים. היו הסכמים שאפילו לא הראו לנו אותם, כדי שנדע לפחות באיזה עולם אנו חיים כשאנו נמצאים בחזית אחת. כשלא הייתי בארץ, החליטה הממשלה לאחר שביתה לתת יותר ממה שעמדנו עליו לפני שביתה. כי מה שהבטחנו לפני השביתה (גם את זה צריך השר ספיר לדעת, כי הוא אמר שככל שהלך לקראת המורים - הסתבך) היה רק בנוסחה מעורפלת של ה-TERMS OF REFERENCE של הוועדה הפריטטית. זה מה שהצליחו להוציא מאתנו בשלוש בלילה, יחד עם הלחץ של ועדת התיאום כשהיה איום בשביתה של כל האקדמאים, עם המורים התיכוניים. ועם הסתדרות המורים גמרנו יחד, על דעת האוצר, הסכם לתשלום מפרעה קטנה באמצעות תשלום ותק מה-1 בספטמבר. מותר לנו להיות תמימים ולחשוב ששולם לוין הלך לפשרה זו משום שיש בו בכל זאת איזה ניצוץ של אחריות, דבר שאולי איננו קיים אצל מנהיגי ארגון המורים התיכוניים, ושנית - משום שהוא מנהיג של איגוד מקצועי רציני שיודע שאין נאבקים על זוטות אלא על העיקר. והוא אמר: לא נעשה שביתה על גובה מקדמה כשהולכים להיאבק על העיקר, על זה שבועדה הפריטטית אוכיח את קיפוח המורים, ויש לנו הסכמה עקרונית לחיסול הקיפוח והסכם שכר וטרואקטיבי. הוא ידע שלא מוציאים את כל התותחים במלחמה על גובה מקדמה. וזאת היתה הטעות של ארגון המורים התיכוניים. היום לא יהיה להם קל לשבות שוב, כי כבר שבתו. ואם נצליח לשכנע את הסתדרות המורים שלא תשבות - לא תהיה שביתה.

לכן טענת השר ספיר איננה נכונה. עד לשביתות לא הובטח כלום. אחרי השביתה אינני יודע מדוע הממשלה נתנה יותר והגדילה את גובה המקדמות והקדימה את התאריך. אבל זאת היתה החלטת ממשלה כללית.

ועכשיו, מילה אחרונה: אין לי אשליה, ולא אמרתי אף פעם - גם בבירורים פנימיים, ואנשי האוצר יודעים את דעתי - שענין השכר הוא מנוף לפתרון שאלות החינוך. אינני רואה גם בתוספת של 200 לירות לכל מורה (וזה בעצם מה שהם רוצים; אנו מציעים להם 120 או 130 ל"י, לפי דרגה ה') מנוף לפתרון שאלות החינוך. מי שמשלה את עצמו שמיד ירוצו גברים להוראה ובתי הספר יתמלאו

במורים למתמטיקה - הריהו טועה. כדי להפוך את השכר לגורם מניפולטיבי בפתרון בעיות החינוך, דרושה ריפורמה מרחיקת לכת, נועזת. לא אדבר עליה.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

עוד ריפורמה?

סגן השר א. ידלין:

אני חושב שמה שנדרש מאתנו לעשות היום כדי לחסל את הקיפוח זה להכנס לתיקון יסודי על יסודות השכר ולנתק באמת את המורים ממקצועות אחרים, ולבנות מערכת שכר למורים שהיא פונקציה של שיקולים של רמת חיים הוגנת לאדם העובד ופונקציה של צרכי החינוך. זה לא יסתדר אם לא תהיה החלטה, וניקלע לשביתה וכדאי שנשלם את המחיר אם לראות את הטווח הארוך לא רק של יציאה משביתה אלא משהו נוסף. הרי בעוד שנה יש כבר מו"מ חדש. אנו מתווכחים עוד על אפריל 1970. לקראת אפריל 1972 יהיה מו"מ חדש. מה יגידו שם? איך נכנס למשא ומתן הזה? במרירות, רוגז, היעדר צלילות דעת, או שנפתור יסודית את מערכת השכר של המורים?

ולשר ספיר אני רוצה לומר: תנאי העבודה של המורים אינם קלים. הוראה היא עבודה קשה. נכון, קרה אסון. את זה אני יכול להגיד על יסוד נסיון אישי: אבא שלי היה מורה. ראיתי מה פירוש הדבר להיות מורה. אבל היו ימים שהיה אידיאליזם; מורים לא היו מוכנים לשבות גם כשלא שילמו להם משכורת ששה חדשים. ראיתי איך לימדו בבתי-ספר ששה חדשים בלי משכורת, ואבא לא היה מוכן להצטרף לשביתה. אינני תמים אין אידיאליזם כזה היום. אבל העבודה קשה ויש תקדימים בעולם. איננו יוצאי דופן. אנו רשאים להשוות את עצמנו לא לארצות עשירות, אבל להולנד, בלגיה ושבדיה. וגם שם יש 200 ימי לימודים בשנה, והשאר חופש. איננו במצב מיוחד במינו. והמורים בכל העולם לוחצים היום בענין שעות

העבודה, ללמד פחות מ-24 שעות בשבוע. אני נגד זה. אבל יש לזכור גם שאין המורים לחינוך גופני כמו המורים לפיזיקה. מורה לחינוך גופני איננו לוקח שעורים לתקן הביתה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אבל גם הוא רוצה "אחדות" בחדר-המורים.

סגן השר א. ידלין:

את זה צריך באמת לשנות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מתוך בורות שאלתי: יש מורה להתעמלות, יש מורה לזימרה, לציור - אלה אינם לוקחים מחברות הביתה. האם זה אותו דבר? אמרו: "אחדות בחדר המורים".

סגן השר א. ידלין:

לזה באמת נצטרך להגיע.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

ניאלץ לסיים את הישיבה בעוד רבע שעה, כי עלי להשיב היום בכנסת לדיון על התקציב.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בלאו הכי לא נגמור היום.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

העלו כאן כמה דברים שלא לענין ושאינם נכונים.

לשר קול, אני רוצה לומר: אינני מדבר על נבואות; אינני חרש ולא שוטה ולא קטן. אבל אני מכיר אותך לפחות עשרים שנה. אם תמצא לי מקום כלשהו בו לא הצעת להכנע לאנשי הצווארון-הלבן, ובפרט לאקדמאים - אבקש ממך סליחה.

שר התיירות מ. קול:

גם אני מציע לא להכנס.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

גם בענין זה של השביתה עכשיו הרגישו המורים בכך, כשישבת אתם בישיבה הראשונה והיית מוכן להשבע: דרגה ה' - מזה לא זזים. ואני האמנתי בשבועה זו כמו בישו; גם זה על יסוד העבר.

ולאנשי משרד החינוך אני רוצה להגיד: האם הענין באמת הופך לענין של חמש-שש לירות?

מנכ"ל משרד החינוך א. פלד:

לא, לגבי האחיות אמרו שזה שש לירות.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אז על מה דנים כאן? קודם כל, אני קובע שלא היתה הצעת האוצר אלא היתה הצעת אלון, על כל פנים, לא בעצה אתי. ייתכן שבאותו יום לא הייתי כאן. אבל שאלתי: עם מי התייעצו? בכל אופן, אינני מערער על מה שהציעו להם. אני רק מתקומם נגד זה שהופכים את הצעת אלון להצעת האוצר. בכל אופן, את זה כבר נתנו.

תמימות טובה במקום הנכון. מה שמציעים כאן, הצעת אלון המקורית, היא 30%. כלומר: הצעת אלון המקורית היתה 15%, לזה מוסיפים עוד 5% והופכים את זה ל-30%. אבל אינני רוצה להכנס לדקדוקי אחוזים. סגן השר ידלין הרי מוכיח שהם מקופחים לעומת אחרים ולכן צריך לתת להם. אותה טענה תחזור; זה חד-גדיא, גלגל חוזר.

כותב לי חבר הוועדה המרכזת: עמידה מול הלחץ של המורים תקבע במידה מכרעת את כוח העמידה של ההסתדרות מול תביעות מופרזות לעליית שכר. והרושם הוא שהמורים מתגברים על משרד החינוך. ולא אני הזמנתי את הפתק הזה אצל איש הוועדה המרכזת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הם היו צריכים להודיע לנו על החלטת הוועדה המרכזת שדורשים מהממשלה להסתדר עם המורים.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

בוועדה המרכזת נלהבים מזה פחות מאשר כאן ליד

השולחן.

ולגבי הקיפוח של החינוך: אינני קורא את הפרוגרמות של החינוך. אני יודע שיש לנו מסגרות. אבל אין זה מספיק - יש לי מספרים. ב-1966/67 היה תקציב החינוך 560 מיליון ל"י. השנה הוא מיליארד ו-110 מיליון, בהתאם להצעתנו. ועליו אמרו: הכל יש בו, רק לא חינוך.

ולשר החינוך אני רוצה לומר משהו. אני מבקש שהוא ידבר אלי כמו שאני מדבר אליו. מרימינסקי היה בשעתו בוועדה המרכזת. היו להם ארבעה-חמישה חדשים שנקראו "מזכירות". אנשים שלא רצו לצעוק על בן-גוריון היו באים לצעוק עליו. מה היה מרימינסקי עושה? היה לוקח את האיש ואומר לו: אתה רוצה לצעוק על בן-גוריון? בוא. הוא פתח את הדלת ואמר: לך ותצעק עליו.

אל תלך, השר אלון, אל אנשי האוצר, ואל תגיד לי מה הם חושבים. תדבר אתי. על יד השולחן הזה חשוב מה חושבים שרי הממשלה, והם צריכים לדעת עובדה, ענין, לצורך, להשוות. מהמורים עובר הענין לאקדמאים אחרים ומהם לעובדי המדינה - עד לשגשגים של בתי המשפט. מעולם לא היה חוש הפרופורציה שלי כזה שחשבת שמה שצריך לבוא ליד השולחן הזה - אני רוצה להכריע בו בעצמי. לפעמים מתרעמת עלי ראש הממשלה על שאני שולח אליה דברים. עזוב איפוא את ניצן ואת ירמנס; החסרון שלהם הוא שהם יודעים את הענין וחרדים לו, לא פחות מאנשי משרד החינוך.

אני יודע, לפעמים אומרים לי אנשים: אל תביט רק על הבטחון, תראה גם דברים אחרים. כל שר שמצביע בעד הבטחון ליד השולחן הזה, כשמגיע הדבר לעניינו הוא - אומר: לבטחון נותנים הכל, שם אינכם בודקים. כולנו נגועים קצת בהרגשה הזאת שאולי היא תת-הכרתית; כולנו - כולל אותי.

וזה לא יהיה קריטריון; זה יכול להיות קריטריון. אני בעד זה שהפסקת האש תימשך. אבל אני מקבל מכתבים מאנשים שנקראים למילואים, וקורא מה הם חושבים על הצבא, לאחר ששר הבטחון לא ענה להם.

אנחנו נותנים למורים הרבה כסף. מדוע הם לא קיבלו כסף במשך שש שנים? יש אצל אנשי משרד החינוך איזו הרגשה שלזלמן ארן נתנו כסף. אני יכול להוכיח שאין זה כך, אבל כבר אמרתי לאחד השרים: אל תכניסו את המתים לויכוח. אבל המורים קיבלו ב-1964 הרבה כסף. גם הם חשבו שקיבלו כל כך הרבה, עד שבמשך שנים התביישו לבקש עוד. הם פתחו את מערכת השכר ב-1964. אני יכול אפילו לצייר את התמונות של המקומות בהם היו הדיבורים, את התאריכים ואת היום בשבוע. אינני מזלזל בשום ענין שמציגים פה, אבל אינני מאמין שיהיה בכך משום תרופה לעניינים הללו.

אינני רוצה לספר לכם על השכר שיקבלו אחרי הצעת אלון ולפני הצעת הפשרה של שלום לויין. ועל כך אני מחנך את האנשים: אל תתן תמונה של מה שאתה חושב; תן את התמונה האובייקטיבית. יש בידי איפוא מספרים של מורים ומשכורותיהם, לדוגמא:

מורה שקיבל עד עכשיו 750 לירות (בלי שעות נוספות) יקבל לפי הצעת אלון, עם התוספת, 900 לירות. כאן נאמר גם: אל תחשבו את עיסקת החבילה; עליה לא צריך לדבר כי היא קיימת גם אצל אחרים. אבל אם שם מדובר על 7% או 8% - כאן מדובר על 15%. ההפרש בין מה שקיבלו אקדמאים אחרים ובין המורים הוא גדול עוד יותר. כי כשמוציאים את ענין ה-10% - לא יהיה 15% לעומת 25%, אלא 4% לעומת 15%.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

המספרים אינם מדוייקים, אתה טועה.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אינני טועה. המספרים נכונים, ואני אחראי להם.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מטעים אותך.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אתן עוד מספרים, וארגיז עוד.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני דורש שתבדוק את המספרים. לא במקרה אמרתי "אנשי האוצר". את החוזר הזה שביקשתי ארבע פעמים - העלימו ממני ולא קיבלתי אותו. יש "אקדמאים שלו" ו"אקדמאים שלי". אני זוכר מה שאמרת על החוזר הזה.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אדבר על ה"אקדמאים שלי", על העובדות. מורה קיבל 735 לירות בלי שעות נוספות יקבל, איפוא, 900 ל"י. זה יכול להיבדק ע"י כל אדם.

מורה שמקבל בלי שעות נוספות אלף לירות - עפ"י הצעת אלון יקבל 1,266 (ובוודאי עוד 75 לירות עפ"י הצעת הפשרה של שלום לוין).

מורה שמקבל 723 לירות יקבל עכשיו 875. מורה שמקבל בלי שעות נוספות 813 ל"י (ולכולם יש שעות נוספות שמנות, מפני שכאשר אדם עובד 24 שעות בשבוע הוא איננו משתגע ביתר שעות היום, הוא עובד במשרה שניה או מקבל תלמידים, או עוסק בתרגום וכו'; אני חי בארץ ומטפל באינציקלופדיה ובדברים דומים ואני יודע במה ה"מסכנים" האלה עוסקים, כי הם עובדים רק 24 שעות בשבוע, עם המתח הזה והכנת המחברות וכו', וכולם עושים עוד משהו בכל שעות היום, פרט לאלה שאין להם צורך בכסף) - יקבל אלף לירות (ועוד 200 לירות שעות נוספות, שעל זה יקבל עכשיו הקלה במס-הכנסה). מי שמקבל 1,100 לירות - יקבל 1,400 לירות. במקום אלף לירות - יקבל 1,200. במקום 1,400 לירות - 1,500 (וכל זה שוב בלי שעות נוספות). מורה שמקבל 1,500 לירות - יקבל בערך 1,800. כל זה עומד לבדיקה. אדם שנתן מספרים לא נכונים - יפוטרו מהאוצר. כל זה ניתן לבדיקה על ידי מי שירצה.

אני מכיר את ההשתלשלות הזאת, ומיד אגיד מה אמרה ההסתדרות. בכל אופן, אני ממשיך וקורא: מורה שקיבל 1,555 לירות - יקבל עתה 1,959. הכל בלי שעות נוספות. לאחר מכן יש עוד 416 לירות שעות נוספות. במקום 1,510 לירות - 1,879. ובידי עוד מספר: מורה שמקבל 629 ל"י - יקבל 763 לירות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה להבין: זה לפני הפשרה של שלום לוין?

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

כן.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אבל זה לא שייך לכלל ציבור המורים; אלה הם כמה מורים יחידים. לא דובים ולא יער. אלה הם יחידים סגולה שמקבלים זאת בכלל לא מאתנו. זה לא חל על ציבור המורים.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

זה קובע את החתך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

את זה אפשר לבדוק.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אני מעמיד את התיק הזה לבדיקה. מטפל בו אדם שיודע מספרים. אני בעצמי מבין במה שהאדם הזה מבין, ואינני צריך שילמדו אותי. אבל מטפל בזה אדם שאני סומך עליו במאה-אחוז. וזה לפני ה-18% שכל האקדמאים חושבים שהם יקבלו עוד מעט, ע"י בירור ענין הפער שראש הממשלה אוהבת לדבר עליו. זה יהיה נוסף לזה; זאת תהיה התפוצצות אחרת (כוונתי לוועדה שרצית לינואר הבא והיא תהיה בינואר השנה).

האם מדובר בכמה לירות, השר קול?

ומה שנוגע לחוזים: נכון שלא צריך ללחוץ לגמור. מה הם קיבלו? לאור ענין המורים הם יגדילו עכשיו, כי האחוזים מדברים. אני אינני רוצה אפילו שיתנו להם את ה-4%. הם קיבלו 4% ועכשיו גילו מסמך לגבי האקדמאים האחרים שמקבלים מה-1 באפריל.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

קידום בדרגה יש להם נוסף ל-4%.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

אני מבין שיש פחד מפני שביתה, אני מבין שיש פחד שצריך לתת להם עוד. אבל זה לא משנה את העובדות ואת המסקנות שיהיו. יתכן שצריך ליפול לפני המורים, סגן השר ידלין. אבל חבר הוועדה המרכזת כותב את האמת, והוא כותב ביתר תוקף מה שאמר השר אלון: לאקדמאים שלו אתה נותן ולאקדמאים שלי - לא. בן-אהרון אמר באיזה כנס: אנו מבוזזים יותר שעות על דיונים כיצד לא לתת מאשר על דיונים איך לתת. וכשנותנים - גם אם זה משמש לו אליבי, הוא אומר: אתה, ספיר, ואתה, אלון, ואת גולדה - נותנים ולנו, לאיגוד המקצועי, שאנחנו בסופו של דבר באי-כוח הפועלים ולא באי כוח התעשייה - לא נותנים לתת.

על מה מדברים עכשיו? אומרים שלבקר היתה תדמית כזאת שאשכול אומר לו, ספיר מצווה עליו. ועכשיו אין תדמית כזאת. את זה כותב חבר הוועדה המרכזת ששייך למפלגתו לשעבר של השר אלון.

אני אומר איפוא: ההצעה שנחליט עכשיו על המורים, ועל האחיות ביום ראשון, היא מגוחכת. שזעתי כבר במשך השנים הצעות מגוחכות; הצעה מגוחכת כזאת עוד לא שזעתי. זוהי ממש הצעה גניאלית.

יתכן שהמורים ישבתו. הם שבתו באופן אכזרי ששה שבועות, ויתכן שישבתו עוד. יתכן ששלוש לווין ישבות אתם וישלח את כל 800 אלף התלמידים החוצה. זהו הדבר הכי מזעזע שקרה במדינת-ישראל, שרק מפני שמקבלים עכשיו דרגה ה' ולא ד', ומקבלים את ההפרשים ועוד כמה עשרות לירות, כמו שאתם אומרים - שולחים הביתה 800 אלף תלמידים, וממשלת ישראל צריכה להבהל מזה. האם יכול להיות דבר יותר איום? איזה חינוך הוא זה? איזו הנהגה היא זו? אם חושבים

שמגיע, כמו שחושב סגן השר ידלין - צריך לתת. הוא חושב על עוד ריפורמות ועוד ריפורמות, עוד כסף ועוד כסף. יש עוד אצל מי לקחת כסף; יש בונדס ויש מגבית, ועכשיו יש ממשלת אמריקה. למה לא לתת את זה? אני צריך רק להגיד מה יהיה: כל אחוז בשכר בישראל פירושו 50 מיליון. ועל יד השולחן הזה אני נוכח לדעת יותר ויותר שמה שמקבל פלוני - צריך לקבל גם אלמוני, ומוסיפים לזה גם נופך אישי, ואני צריך להגיד מה יקרה. טוב שראש הממשלה ביקשה את כל ה"צעטל". יש גם עובדי ייצור.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אבל זה לא כל ה"צעטל". אני מבקשת שלהמשך הדיון תהיה לפנינו תמונה שלמה של עובדי המדינה ועובדי ציבור. אנו מוכרחים להחליט על דברים בעיניים פקוחות.

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

חלק מהדברים אני אומר עכשיו. בפרוגרמה שלנו יש יצוא של מיליארד ו-550 מיליון דולר (וכאן אני מדבר כשר המסחר והתעשייה אל שר החקלאות והפיתוח). אפשר להחליט שגם זה לא דרוש. אין דבר קל יותר; תיסע ראש הממשלה לניכסון, ותקבל עוד 500 מיליון. אבל הייצור לא יעמוד בכך אם יוסיפו עוד שכר. אין לנו אפילו "הלל דנים" כאלה שירצו לנהל תעשייה בהפסד, שלא לדבר על מושביץ. קיבלתי זה עתה מכתב מעמית: מדוע סוגרים את לילנד? אין כאן ענין של סנטימנט. השאלה היא אם יכול להיות רווח או לא?

ואין הכוונה רק לענין היצוא אלא גם לייצור המקומי. שר החקלאות ואני הסכמנו לתת 53 מיליון לירות סובסידיות לחקלאות; השתוונו על כך. גם שם יש דור צעיר שעדיין אינו מסכים למה שנותנים להם. גם הם עושים את החשבון של מה שקיבלו רופאים ואחרים, ולמה להם מגיע פחות משום שהם חיים בכפר רופין?

כל דבריו של סגן השר ידלין צודקים, דברי אלוהים חיים, עברית טובה, ענין נכון. למה לא? אני רוצה רק להרוס את האגדה הזאת ש"יוסיפו כמה לירות" למורים; במקום 100 מיליון - 125 מיליון. הרי צודק מי שאומר: אתנו, עם פועלי הייצור, אתם רבים על כל אחוז של תוספת יוקר, ופה נותנים בבת אחת.

95 מיליון כבר נתנו איפוא. על זה אין הכחשה, או שמא גם על זה מערערים? ועכשיו אומרים: עוד קצת, עוד "כמה גרושים" על יד השולחן הזה.

אני צריך להזהיר, איפוא: אם הסכום כולו יעלה - אבקש את הכנסת לאשר לנו תקציב לחודש אחד בלבד, כמו שהיה בשנה שעברה, ונדון על התקציב מחדש. לא בדר יציע להחזיר את התקציב לממשלה, אלא אני אציע להחזיר אותו לממשלה, ואז ידונו: כך וכך למורים, כך וכך לרופאים וכך וכך לאקדמאים. כי בסכום שקראתי בנאומי לעניני חינוך אין עוד הסכום הזה. רק עיסקת החבילה הנוספת. אבקש, איפוא, לזרז את הבירור על פתיחת הפער מחדש. דרוש יותר כסף, ואז השולחן הזה יחליט אם להוסיף גם מס-הכנסה. כולנו עושים סקנדלים, החל בפועלי בתי-חרושת, לבדוק את ענין המסים, ואני עומד לבשר על הקמת ועדה עם שופט בראשה, ואילו כאן יחליטו להוסיף מס-הכנסה - מעשה חלם. וזאת אומר לי שר ואפילו מורה, ובנו של סופר, משורר - תן לנו מה שצמגיע לנו; קח כפליים מסים. נשב איפוא כאן ונחליט מנין לקחת את מיליארד הלירות. ויש לי הצעות מנין לקחת זאת. זה יגרום לזעזוע קשה יותר מאשר באוגוסט, ויפגע יותר בעניים, ויפגע גם בשמן וגם בדלק. אחרת יחליט השולחן איזה תקציב הוא רוצה.

אני חייב, איפוא, רק להסביר את משמעות הדבר. להחליט - השולחן הזה סוברני.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מבינה שהעצבים מתוחים, ואני מצטערת על הרוגז שהיה קצת בישיבה. אבל הענין איננו מרגיז אלא מדאיג. לי אין שום ידיעה בכלכלה. אבל יש דברים של א"ב שאפילו אני מבינה אותם, ויש לי חוש האומר לי שאינני מוכנה שהממשלה תחליט ללכת בדרך האגדות של אנשי חלם. זה לא לכבודנו.

מפני זה ביקשתי שהתמונה כולה תהיה לנגד עינינו. אח"כ אפשר להחליט: אולי משום שהתביעות צודקות - אין מנוס וצריך למלא אותן, ודווקא עכשיו.

אני חיה בהרגשה איומה: כל יום שנמשכת הפסקת האש גורם לי לשמחה, כמו לכל יהודי בארץ (אם כי גם זו לא אמת); מה שהיה בלבנון היה בתוך הפסקת האש. מישוהו נתן לנו שטר שככה יחזרו? באותו לילה ביקשתי מליאור: אל תחוס עלי, בכל רגע שתהיה לך ידיעה נוספת - הלכו, הולכים, חוזרים - צלצל אלי. לא כולם ידעו באיזה לילה, אני ידעתי. אבל בכל זאת - אין זה דומה למה שהיה. יחד עם זה, אני נדהמת איך העם החכם הזה יכול להפליג לפתע לאיזו נקודה שמעל לעננים. כולנו טסנו. לפעמים עולים למטוס ביום גשם אפל, ואילו מעל לעננים - נפלא, יום אחר, עולם אחר. אבל בכל זאת הרי בסופו של דבר יורדים. גם אינני מאשימה כל כך את העם הזה; המתח הוא כזה שרוצים להתפרק קצת.

אבל, רבותי: לנו אסור. אנחנו צריכים להחליט בקור-רוח. אף אחד מהעובדים בשכר עוד לא נהפך למיליונר; אין כאן אחד בינינו שלבו כל כך קשה. אמר לי עסקן אחד, מורה: קראת את "הארץ" השבוע? יש שם תיאור של חיי שפע בארץ. אני מאמינה אמנם שיש גם חיים כאלה בארץ, אם כי בעיני זה פלילי אם ככה חיים בארץ; אבל יש. אבל איך אמר המנוח רמז: אנחנו קבצנים, אבל אנחנו רבים. ואילו אלה החיים חיי שפע כאלה - כמה הם?

שר האוצר ושר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

לא קראתי את המאמר, אבל אמרו לי שכתוב בו דווקא שהאוצר מעכב אותם קצת. התפלאתי לשמוע זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנחנו צריכים לראות את התמונה בקור-רוח. אולי אין מנוס, וצריך לעשות זאת. ברור שעלינו לעשות את חשבון החשלוכות על הייצור. בכל העולם עובדי השירותים מקופחים מול השוק הפרטי כשבשוק הפרטי יש תעסוקה. ראיתי כבר בחורים ובחורות אקדמאים שמוכרים כפתורים ב"מיסי", עם תעודה של ב.א. ו-מ.א..

ישיבת הממשלה ביום א' תהיה מוקדשת לעניינים מדיניים. אני מציעה שביום א' אחר הצהריים תתקיים עוד ישיבה, להמשך הדיון של היום. ואני מבקשת מן האוצר להביא לנו תמונה עוד יותר "משמחת". אם יש חילוקי דעות או אינפורמציה בין משרד החינוך ומשרד האוצר - למען השם, עד יום א' יש אפשרות לשבת ולבדוק את המספרים. מה שנכון - נכון, מה שלא נכון - לא נכון, יש טעות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אולי אפשר להחליף את הסדר, וביום א' בבוקר לדון בענייני הכלכלה ואילו אחה"צ בעניינים מדיניים? כי ראשית, אהיה בטוח שיותר שרים יהיו נוכחים בישיבה (כי לעניינים המדיניים באים כולם). ושנית - אני בטוח שבעקבות הדיונים על השכר נצטרך לקיים מגעים באותו יום עם המורים והאחיות וכו', וקצת מסוכן לדחות אותם לערב. הם נענו לבקשתנו ולא הכריזו על סכסוך עבודה, וכדאי איפוא שנהיה ג'נטלמנים כלפיהם. כי יום א' הוא שעת-האפס.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עוד נחליט על כך. על כל פנים, אני מקווה שביום

ראשון נוכל לסכם.

הקומוניקט של הממשלה לעתונות יהיה שהיה דיון על
שכר מורים ואחיות, והדיון יימשך ביום א'. אין צורך שדן מרגלית וחבריו ידעו על
מה שהיה בדיון היום.

המשך הדיון נדחה

הישיבה ננעלת